

IV.

Flavius Recesvintus Rex (1).

DE CUNCTIS IUDÆORUM ERRORIBUS GENERALITER
EXTIRPATIS.

Nullus iudæorum sacræ religionis christianam fidem, quam sancti percepit tinctione baptismatis, aut profanet aliquatenus, aut relinquat. Nullus hanc factis, nullus dictis impugnet. Nullus alibi absconse, nullus palam insultet. Nullus fugere ad hanc evadendam contendat: nullus ut hanc effugiat quibuscumque latibulis sese occultandum iniiciat. Nullus spem quandoque profanationis iterandæ contineat. Nullus confidentiam renovandi erroris adsumat. Nullus prorsus perfidiam et christianæ religioni obviam sectam corde retineat, verbis promat, factis ostendat. Nullus ex his quæ in eorum placitis sunt conscripta, eorumque publica subscriptione notata, temerare studeat, vel revelare præsumat. Nullus horum omnium vetitorum conscius, vel operatorem celare pertentet. Nullus inventum latentem publicare retardet. Nullus auditam latebram denunciare recuset. Cunctorum namque

(1) *Legion. Toled got. y Complut. sin autor ni nota.*

eorum quisquis transgressor inventus fuerit, constitutæ legis erit supplicio puniendus.

V (1).

NE IUDÆI MORE SUO CELEBRENT PASCHA.

Nullus de iudæis XIV. luna mensis primi alius faciat pascha, neque dierum ipsorum, ut soliti sunt, sollempnia celebrabunt. Non dies festos omnis sollempnitatis mediocres aut summos quisque eorum venerabitur, aut intendat honore vel errore vetusto: non ferias custodiat, non sabbata et omnia festa ritu observantiæ suæ deinceps aut colat, aut contingere quandoque præsumat. Nam præventus mox speciali damnationis suæ mulletabitur ultione.

VI (2).

NE IUDÆI MORE SUO FOEDUS COPULENT NUPTIALE.

Nemo ex iudæis propinquitatem sanguinis sui coniugio copulet, adulterio polluat, incestu commaculet. Nullus usque ad septimum (3) generis

(1) *Card. Fls. Res. Rex. Toled. got. Egica Rex. Complut. y Lind. Rescindus. Rex.*

(2) *Card. Fls. gls. Rex. S. J. R. Receds. Rex. Complut. Recinds. Rex.*

(3) *Legion. Card. Complut. y Lind. sextum.*

gradum coitu personam quamcumque contingat: nullus festa nuptialia aliter quam christianorum mos habet, appetat vel usurpet. Nam detestus damnationis datæ ultionibus punietur.

VII (1).

NE IUDÆI CARNIS FACIANT CIRCUMCISSIONEM.

Nullus iudæorum circumciissionem operetur carnis. Nullus hanc sibi fieri patietur indemnis. Non servus, non ingenuus aut libertus, incola, vel extraneus eiusdem detestandæ sectionis opprobrium quacumque occasione, aut ferre, aut alteri inferre præsumat. Nam quicumque sponte talia fecisse vel sustinuisse probabitur, datæ legis severitate plectetur.

VIII (2).

NE IUDÆI MORE SUO DIUDICENT ESCAS.

Quum beatus apostolus Paulus dicat: omnia munda mundis, coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum: merito iudæorum detestabilis vita, et discretionis horrendæ immunditia

(1) *Card. Fls. gls. Rcs. Rex.*

(2) *Card. Fls. gls. Rcs. Rex. Toled. got. y S. J. R. Rcs. Rex.*

omni sordium errore immundior, et repelli oportet, et abiici debet. Ne quis ergo ex his primevæ ritus traditionis et usuati consuetudine mundas ab immundis diiudicet escas. Nemo sumenda inhoneste reiiciat, quæ valde bona esse sui conditio probat. Nemo ex his aliud privet, aliud usurpet, nisi tantum illa discretione servata, quæ ab omnibus christianis tenetur salutaris, et congrua. Alioquin in transgressione quisque detectus, constitutis erit suppliciiis addicendus.

IX (1).

NE IUDÆI QUÆSTIONE CHRISTIANOS INSCRIBANT.

Speciali hoc decreto censetur nulli iudæo pro qualicumque negotio quandoque licere contra christianum, quamvis humilis servilisque personæ, testimonium dicere, neque pro qualibet actione aut inscriptione christianum impetere, aut pro iudæorum causis quacumque factione hunc tormenta subire præsumat. Profanum etenim satis est infidelis fidem fidelibus anteponere, et membra Christi adversariorum eius molestiis subingere. Sane si iidem inter se causarum negotia reperiantur habere, et testificandi adversum se, et in servis suis tantundem coram chris-

(1) *Card. y Lind. Fls. gls. Rcs. Rex. S. J. R. Reccds. Rex. Legion. Fls. R.*

tianis iudicibus quæstionem iniicere, sit illis liberum ex lege licere.

X (1).

NE IUDÆI CONTRA CHRISTIANOS TESTIFICENTUR,
EA QUANDO EX ILLIS PROGENITIS TESTIFICARI
SIT LICITUM.

Si coram hominibus repertum mendacium et infamem facit, et damnis affligit, quanto magis in divina falax fide præventus non erit penitus ad testimonium admitendus? Merito ergo testificari prohibiti sunt iudæi seu baptizati, sive non extiterint baptizati. De stirpe autem illorum progeneri, si morum probitate et fidei plenitudine habeantur idonei, permittitur illis inter christianos veridica quidem testificandi licentia, sed non aliter nisi a sacerdote, rege vel iudice mores illorum et fidem omnimodis comprobentur.

(1) *Card. y Lind. Fls. gls. Rcs. Rex Legion. Resints. Rex. S. J. R. Reccds. Rex. Toled. got. Fls. Rcds. Rex. Complut. Rencildus Rex.*

(1) XI (2).

NE IUDÆUS CHRISTIANUM MANCIPIUM
CIRCUMCIDAT.

Nulli iudæo liceat christianum mancipium comparare, vel donatum accipere. Quod si comparaverit, vel donatum acceperit, et eum circumciderit; et pretium perdat, et quem acceperat liber permaneat. Ille autem, qui christianum mancipium circumciderit, omnem facultatem suam amittat, et fisco adgregetur. Servus vero vel ancilla qui contradixerint esse iudæi, ad libertatem perducantur.

XII (3).

DE POENA QUA PERIMENDA EST TRANSGRESSIO
IUDÆORUM.

Hæc de sinu fortissimarum legum sententia emanat ad puniendam perfidiam iudæorum, ut quicumque aut superioribus vetita legibus, aut suis innexa placitis temerare voluerit, vel frus-

(1) *En los códices Legion. Toled. got. Card. y Complut. esta ley XI. es la XII. y la XII. es la XI.*

(2) *Card. Fls. Res. Rex.*

(3) *Card. Fls. Chds. Rex. S. J. R. y Lind. Recds. Rex.*

trare præsumpserit; mox iuxta sponsionem ipsorum gentis suæ manibus aut lapidibus perimatur, aut igne cremetur. Quod si denotatum crimine reum principalis pietas reservaverit, nimirum illi cui placuerit serviturus a rege donetur, et omnia bona eius aliis possidenda tradantur: sicque fiat ut nec rem amissam recipiat dominus, nec libertatem repararet servus.

XIII (1).

DE MANCIPIIS CHRISTIANIS QUÆ A IUDÆIS,
AUT VENDITA AUT LIBERTATI TRADITA
ESSE NOSCUNTUR.

Sanctissimis ac beatissimis Agapio, Cecilio item Agapio episcopis sive iudicibus ibidem iustituti, similiter et reliquis sacerdotibus vel iudicibus in territorio Varbi, Ausgi, Sturgi, Ilturgi, Viatulæ, Tutigiæ, Gabri et Epagri consistentibus. Dudum latæ constitutionis auctoritas a domino et præcessore nostro Reccaredo rege sufficere poterat, ut mancipia christiana nullatenus in hebræorum iure manerent obnoxia; si impostmodum contra iustitiæ instituta eorum pravitas subripiendo principum animos, aliqua sibi iniusta non poposcisset beneficia. Proinde

(1) *Card. S. J. R. y Lind. Fls. gls. Sisebutus Rex.*

quia Deo adiuvante legem fieri decrevimus, et fraudibus eorum per diversa capitula obstitimus; ideo pro eo quod retro tempore fuerat vitiatum iuxta edictum ante dicti principis decernimus: ut si qua christiana mancipia eo tempore quo hæc auctoritas data est, in eorum iure fuisse probantur, seu sint libertati tradita, seu forte ad libertatem non fuissent perducta, ad civium romanorum privilegia iuxta nostræ legis huius edictum transire debeant. Nam etsi aliqua illicito ausu de isdem mancipiis, quæ per constitutionem regiam fuerant absoluta, in iure cuiuslibet per quamcumque scripturam transegisse visa sunt; rescissa tali conligatione ad statum ingenuitatis, recepto iuxta leges pretio a venditoribus revertantur: et prænotati in polipticis publicis, atque secundum eorum peculium iustissima adæratione censiti, vitam in propriis laboribus in ingenuitate transigere valeant. Si qua vero mancipia post metas dierum, in quibus auctoritas sæpe dicti principis promulgata est, ab illis quolibet titulo iustissime conquisita sunt, aut vendere aut libertare, prout maluerit, usque ad kalendas iulias licentiam illis tribuimus. Hi vero christiani qui ab hebræis quocumque tempore circumcisi sunt, vel in ritu eorum sunt, legali ordine mulcentur. Nam et de his qui per legem absoluti esse cernuntur, qui ab ipsis hebræis servi addicti sunt, vel hucusque retenti, sicut de ingenuis legibus satisfacere non morentur. Iudæi igitur qui ad fidem sanctam

confugium visi sunt fecisse, portionem sibi debitam ex successione parentum in mancipiis accipiant. Venditiones vero quæ factæ fuerint quos in unum tempus venditionis invenerint, parentum vel filiorum nulla sit in distrahendo divisio, sed in unum ad comparantis transeant dominium. Nam et quisquis de iudæis sub nomine proprietatis fraudulenta suggestionem aliquid a præcessoribus nostris visus est promeruisse, exacta eius auctoritate fisco nostro faciat sociari. Mancipia vero iudæorum, quæ ad baptismi gratiam fecerint confugium, ubicumque reperta fuerint exigantur, et libera dominis suis reddantur; ita ut qui habet suum peculium, in ea libertate illi conferatur: et qui non habuerit, a manumissores prout vires habuerit illi concedatur, et descripti sicut ceterorum liberti, census pro eo peculio illis imponatur.

XIV.

VT NULLIS MODIS IUDEÏS MANCIPIA ADHÆREANT
CHRISTIANA, ET NE IN SECTAM EORUM MODO
QUOCUMQUE DUCANTUR.

Universis populis ad regni nostri provincias pertinentibus salutifera remedia nobis gentique nostræ conquirimus, quum fidei nostræ conjunctos de infidorum manibus clementer eripimus. In hoc enim orthodoxa gloriatur fidei regula,

quum nullam in christianis habuerit potestatem hebræorum execranda perfidia. Abominanda sunt ergo in christianis funesta iudæorum imperia, et reducenda est sub amore catholico plebs Deo sacra in gratiam. Ob hoc hac in perpetuum valitura lege sancimus, atque omni cum palatino officio futuris temporibus instituentes decernimus, ut nulli hebræorum ab anno regni nostri feliciter proximo christianum liberum, vel servum mancipium in patrocínio vel servitio suo habere liceat. Nullum ex his mercenarium, nullumque sub quolibet titulo sibimet adhærentem hæc divalis sanctio fore permittit. Vendere tamen infra fines regionum nostrarum in his locis, ubi commanere videntur, cum omni peculio christiano, cui fas fuerit, iustissimo pretio libera facultas subiaceat. Nec liceat venditoribus in alias eos regiones transferre, nisi ubi eorum mancipiorum sesio iudicatur et mansio. Quod si ita proveniat, ut hi qui transacti fuerint, nihil in suo cernantur habere peculio, tantum his mancipiis a venditoribus dari præcipimus, quantum illis sufficere ad excolendum vel gubernandum se invenerit comparantis electio; ne sub nomine emptionis non tam transactio, quam videatur esse exsilium. Liberare vero servum christianum iudæus si maluerit, ad civium romanorum dignitatem eundem manumittere debet: nulli scilicet hebræo nec cuilibet obsequio reservato, sed vitam suam ubi voluerit manumissus, procul ab hebræorum consortio transigendi ha-

beat potestatem. Quod si calliditatis fraudulentia hebræus infestus venditionem atque libertatem tali sub dolo fecerit, ut quædam deceptionis argumentatio, venundato vel manumisso futuris temporibus invidodolo proveniat, quatenus hunc captiositas ementis atque vendentis dolo malo decipiat; huius nefandi sceleris argumentum ingenuus si prodiderit, facultatem sibi profuturam in omnibus iudæi percipiat. Christianus revera quem similis præsumptio reum fecerit, nullis si fuerit facultatibus dilatatus, in servitio cui princeps voluerit redeatur. Si rerum certe illi ambitio fuerit, medietate fisco coniuncta, perpetua ipse notetur infamia. Servus vero huius calliditatis detector liberum se gaudeat profuturum, et in eius consistat adsiduus patrocínio, in cuius cernitur hactenus fuisse servitio. Vt autem eius firmissima libertas permaneat, vicarium a fisco servum dominus pro eodem accipiat, et insuper libra auri ab ipsis, quorum revelavit scelera, illi exacta proficiat. Quod si hebræus circumciderit christianum, aut christianam in suam sectam ritumve transduxerit, cum augmento denuntiantis capitali subiaceat supplicio, eiusque sine dubio bona incunctanter sibi vindicet fisco. Mancipia vero quæ ex christianorum et hebræorum connubiis nata vel genita esse noscuntur, id observari censuimus, ut christiana efficiantur. Si certe hi, qui in ritum hebræorum transducti sunt, in ea perfidia stare voluerint, ut minime ad sanctam fidem perveniant, in cœtu populi

verberibus cæsi atque turpiter decalvati, christiano, cui a nobis iussum fuerit, perpetuo servitio servituri subdantur. Quod si tam inlicita connubia fuerint præventa, id elegimus observandum, ut si voluntas subiacuerit, infidelis ad fidem sanctam perveniat. Si certe distulerit, noverit se a coniugali consortio divisum, atque divisum in exsilio perenniter mansurum.

Inter cætera hoc adiicientes præcipimus, ut dum quispiam hebræorum certa devotione in catholicam confugium fecerit fidem, et purificationis unda lavaerum sanctum suscepit; quidquid eodem tempore in omnibus rebus comprobatur habere, remota cunctorum molestia, ut vere fidelis sibi perpetim vindicet. Hoc vero edictum infra diem kalendarum proxime succedentium iuliarum implere cunctos per nostras a Deo conlatas regiones modis omnibus præmonemus. Quibus evolutis kalendis apud quemlibet hebræorum christianum repertum fuerit mancipium, medietas facultatis hæbrei huius fisco subiaceat, et libero reddito, qui per suam proditionem fuerit apud eum repertus, nihil sibi hebræus de persona eius vel peculio ultra defendat.

Hanc vero legem quam pietatis et religionis amore concepimus pro nostro populi que nostri remedio, in perpetuum suffragante auctore domino valituram esse censemus. Successores quoque nostros legis huius instituta servantem, victrix Christi victores faciat dextera, et eius solium in veritate conroboret, cuius in hoc fidem inspe-

xerit divina clementia. Et licet huius legis prolatam sententiam a nemine temerari possi credamus; audacia tamen transgressoris, et non venerabiliter conservantis, si in hoc sæculo ignominiosior cunctis hominibus, et vita illius eodem in tempore concidat, quod sinistrae partis adsensum in tam nefaria voluntate perduxerit detestanda temeritas. tantumque obnoxius in æternum peccatorum mole detinertur, in quantum transgressus fuerit legis huius salubre decretum. Futuri etiam examinis terribile quum patuerit tempus, et metuendus Domini adventus fuerit reservatus, discretus a Christi grege perspicuo, ad lævam cum hebræis exuratur flammis atrocibus, comitante sibi diabolo, ut ultrix in transgressoribus æterna pœna desæviat, et locuplex remuneratio christianis faventibus hic et in æternum copiosa proveniat.

XV (1).

DE INTERDICTO OMNIBUS CHRISTIANI DE QUISQUE
IUDÆUM QUACUMQUE FACTIONE ATQUE FAVORE
VINDICARE VEL TUERI PERTENTET.

In conclusione omnium præteritarum legum, quas ad conterendam perfidiam iudæorum, tam

(1) *Card. Rcs. Rex. Legion. y Lind. Fls. glosus. Rends. Rex.*

nostra intentio quam præcessorum nostrorum studia decreverunt, oportuit hanc novissime legem ad robur soliditatis adicere, et competenti munimento præmissa ex ordine roborare. Postquam enim dedimus sacræ fidei profanis hostibus competens repudium, et cunctis adinventionibus perfidorum posuimus ex obvio terminum, debite compulsi sumus, et ea quæ concreta sunt solidare, et quæ consolidata sunt pulcritudine venustare; ut quanto artifex vivacius expresserit ingenium cogitationis in arte, tanto vigorem simul et decus adsumat qualitas formæ. Ne ergo quibuscumque adinventionibus calliditas iudæorum indesinenti persecuenda conatu rubrepat optatam profano iure licentiam hoc providentur legis huius decernitur sanctione, ut nullus de religiosis cuicumque ordinis vel honoris, seu de palatinis mediocribus atque primis, vel ex omnibus cuiuslibet qualitatis aut generis, ac principum vel quarumcumque potestatum, aut obtineat, aut subrepat animos iudæos, sive baptizatos sive non baptizatos, in suæ observationis detestanda fide et consuetudine permanere, sive eos qui baptizati sunt ad perfidiam ritumve pristinum quandoque redire. Nullus sub patrocini nomine hos pro suæ pravitatis licentia conetur in quippiam defendere. Nullus quocumque argumento aut factione illis hanc defensionem conetur impendere, per quam liceat eis obviam sanctæ fidei et christiano contraria cultui palam, aut occulte aliquatenus ad-

tentare, nequiter proferre vel tangere. Quod si quispiam hæc præsumpserit temerare, si episcopus fuerit, aut etiam ex cæteris clericis atque religiosis, vel certe ex cunctis laicis quisquis deprehensus extiterit, a conventu catholicorum seclusus, excommunicatione ecclesiastica feriatur, et quartæ partis omnium bonorum suorum amissione mulctabitur, quæ fisco non dubie quantocius connectetur. Dignum etenim est eos aliquamdiu a fidelium Christi societate divelli, et rerum damno mulctari, qui adponunt Christi amorem, et veritatis speciem consensu inimicorum eis detestabiliter impugnare, et in legum transgressionibus illa immobiliter sententia permanente, quam divæ memoriæ Sisebutus Rex visus est in huiusmodi actione superiori lege sanxisse.

XVI.

PLACITUM IUDEORUM IN NOMINE PRINCIPIS
FACTUM.

Clementissimo ac serenissimo domino nostro Recesvindo Regi. Omnes nos ex hebræis Tolletanæ civitatis qui infra subscripturi vel signa facturi sumus: bene quidem hactenus nos meminimus compulsos fuisse, ut placitum in nomine divæ memoriæ Chintilani Regis pro conservanda fide catholica conscribere deberemus, sicut et fecimus. Sed quia et perfidia nostræ ob-

servationis et vetustas parentalis erroris nos ita detinuit, ut nec veraciter Iesum Christum Dominum crederemus, nec catholicam fidem sinceriter teneremus, idcirco nunc libenter ac placite spondemus gloriæ vestræ, tam pro nobis, quam pro uxoribus et filiis nostri per hoc placitum nostrum, ut deinceps in nullis observationibus, in nullis usibus iudaicis misceamur. Iudæis etiam non baptizatis nullo pœnitus execrando consortio sociemur. Non more nostre propinquitati sanguinis usque ad sextum gradum incesita coniunctione vel fornicatione iungamur. Non coniugia ex genere nostro, aut nos aut filii nostri vel nostra posteritas nullatenus sortiamur, sed in utroque sexu deinceps christianis iugali copulatione nectamur. Non circumcisiones carnis operemur. Non pascha et sabbata cæterosque dies festos iuxta ritum iudaicæ observantiæ celebremus. Non escarum discretionem vel consuetudinem teneamus. Non ex omnibus quæ iudæorum usus et abominanda consuetudo vel conversatio agit, aliquatenus faciamus; sed sincera fide, grato animo, plena devotione in Christum Filium Dei vivi, secundum quod evangelica et apostolica traditio habet, credamus, atque hunc confiteamur et veneremur. Omnes etiam usus sanctæ christianæ religionis, tam in festis diebus, vel in coniugiis et escis, quam in observationibus universis veraciter teneamus, et simpliciter amplectamur, nullo observato apud nos aut oppositionis obiectu, aut fallaciæ argumen-

to, per quod aut illa quæ facere denegamus, iterum faciamus, vel hæc quæ facere promittimus, minime vel non sinceriter compleamus. De suis vero carnibus id observare promittimus, ut si eas pro consuetudine minime percipere poterimus, ea tamen quæ cum ipsis decocta sunt, absque fastidio et horrore sumamus et comedamus. Quod si in omnibus quæ supra taxata sunt, in quocumque vel minimo transgressores inventi fuerimus, aut contraria christianæ fidei agere præsumpserimus, aut quæ congrua catholicæ religioni promissimus, verbis aut factis implere distulerimus, iuramus per eundem Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, qui est in Trinitate unus Deus, quia qui ex nobis horum omnium vel unius transgressor inventus fuerit, aut a nobis aut a filiis nostris ignibus vel lapidibus perimatur; aut si hunc ad vitam gloriæ vestræ reservaverit pietas, mox amissa libertate, tam eum, quam omnem rei ipsius facultatem cui elegeritis perenniter deserviendum donetis, vel quidquid ex eo aut ex rebus eius facere volueritis, non solum ex regni vestri potentia, sed etiam ex huius placiti sponsione potestatem liberam habeatis. Factum placitum sub die XII. kalendarum martiarum, anno feliciter sexto regni gloriæ vestræ, in Dei nomine Toletó.

XVII (1).

DE IUDAIZANTIBUS CHRISTIANIS.

Sicut deflendum a christianis est eorum scelus, qui in Christo prævaricatores existunt, ita modis omnibus decernendum, ut nullus omnino veniam mereatur, qui a meliori proposito ad deterius declinasse convincitur. Quia ergo crudelis et stupenda præsumptio crudeliori debet extirpari supplicio: ideo legis huius edicto decernimus, ut quicumque christianus ac præsertim a christianis parentibus ortus, sexus scilicet utriusque, circumcisiones vel quoscumque ritus iudæicos exercuisse repertus est, vel, quos Deus avertat, potuerit ulterius reperiri, conspiratione et zelo catholicorum, tam novis et atrocibus pœnis afflictus morte turpissima perimatur, quam horrendum et execrabile malum est, quod ab eo constat nequissime perpetratum. Eorum vero bona sibi proculdubio fiscus adsumat, si hæredes vel propinquos talium personarum facti huius error consentiendo commaculet.

(1) *Lind. Fls. gls. Cind. Rex.*

XVIII (1).

Egica Rex.

DE PERFIDIA IUDÆORUM.

Quum sacris edoceamur edictis, ut sive per occasionem seu per charitatem tantum Christus Dei Filius nuncietur; oportunum satis est, et ad fidem christianam conveniens, ut sicut fideles trahimus libertatis ad gratiam, ita infideles provocemus ad vitam, et quod fides Christi in nobis aucta finibus crescat, et iudæorum prævaricatrix actio evulsa funditus subruat. Proinde devotione mentis decreto censemus, ut quicumque deinceps ex perfida hebræorum plebe vir, seu femina ad catholicæ fidei rectitudinem per veram conversationem sive professionem redierit; idemque suorum rituum errorem vel cæremónias abnuens, christianorum more trancitem vitæ suæ duxerit; ab omni liber maneat onere functionis, quam pridem iudaismo consistens publicis utilitatibus usus fuerat persolvise: ita videlicet, ut illis exsolutionibus eius functio crescat, quos adhuc detestandæ incredulitatis fuscatur nequitia, et parentalis error mani-

(1) *Esta ley XVIII. se ha tomado de los códices Complut. y S. J. R.*

festus retentat. Iniustum namque est illos censionis onere prægravari, vel iudaicis amplius indictionibus implicari, qui iugum Christi dulce eiusque onus leve per dignam conversationem noscuntur excipere. Quibus etiam veram fidem perfecte credentibus, erit omnimode licitum mercandi usu properare ad cataplum, et cum christianis agere christiano more commercium: ita ut si quilibet christianorum de illorum conversatione incognitus quodcumque de ipsis emere voluerit, non aliter ei licebit, nisi prius ex toto christianum se esse dixerit, eique coram testibus orationem dominicam vel symbolum recitaverit apostolorum, et christianorum cibos, ut veri christicolæ, sumpserit vel libenter acceperit. Quod si quispiam de eisdem sanctæ fidei conversis prævaricator exstiterit, cum omnibus rebus suis est fisco perpetim addicendus. De cætero vero iudæi qui in perfidia cordis sui perseverantes, ad catholicam fidem converti neglexerint, hanc legis sententiam decrevimus promulgari: scilicet ut nec ad cataplum pro transmarinis commerciis faciendis ulterius audeant properare, nec cum christianis quodcumque negotium palam vel occulte peragere: sed tantum inter se ipsi habeant licentiam propria commercia definire, ac more solito sui census impensionem, vel eorum qui conversi fuerint, exsolutionem de rebus propriis debeant fisco persolvere: et tam mancipia, quam ædificia, terras, vineas, atque etiam oliveta, vel alias quascumque res

immobiles quas a christianis venditionis causa vel quibuslibet aliis modis accepisse noscuntur, quamvis iam multa annorum curricula effluxissent, reddito tamen illis propterea de pretio, totum fisci erit viribus sociandum; ut cui hoc regia potestas donare elegerit, libero perfruatur arbitrio. Nam et quicumque de eisdem iudæis in infidelitate perdurantibus, ad cataplum iræ præsumperit, aut cum quolibet christiano aliquod commercium elegerit; cum omni habitatione rerum suarum obiurgatus perpetim fisco erit serviturus. Omnes vero christianos admonemus, et sub divini numinis adiuratione testamur per eum, cuius redempti sanguine sumus, ut amodo nullus cum eisdem iudæis in perfidiæ duritia permanentibus, quodcumque commercium agere præsumat. Quod si quilibet fidelium talia egerit, si maior potentiorque persona fuerit, tres auri libras fisco persolvat. Si quis quoque amplius ab illis acceperit quam quod duas rei ipsius quantitates valere constiterit, quidquid superius emerit, triplum de sua facultate una cum pretio quod dederit, fisci iuribus profuturum amittat. De inferioribus vero personis si quis talia egerit, C. verberibus vapulabit, et iuxta quod suæ habitationis facultas exstiterit, ita et Principis electione specialis damni iacturam excipiat (1).

(1) *Al fin de este título se halla en los códigos de S. J. R. y Complut. sin numeracion la ley siguiente;*

(1) III. TITVLVS DE NOVELLIS LEGIBVS
IUDÆORVM, QVO ET VETERA

CONFIRMANTVR, ET NOVA ADIECTA SVNT.

I. De commemoratione priscarum legum, quæ in iudæorum transgressionibus promulgatæ sunt, atque

Wamba Rex.

De homicidiis.

Superiori lege antiqua censuit institutio, ut quicumque volens homicidium perpetraverit, cum omnibus rebus suis in parentum vel propinquorum hæredum defuncti iure maneat serviturus. Nos tamen sancimus, ut quicumque deinceps occiderit hominem, si volens aut nolens homicidium perpetraverit, si vir filios habens, et absque voluntate filiorum vel uxoris hoc perpetraverit facinus, ipse in potestate parentum vel propinquorum defuncti tradatur, facultates tantum eius filii vel hæredes scelus perpetrantis accipiant: quia iniuste ordinatum esse censemus, ut per parentum culpas filii vel nepotes ad mendicitatem deveniant, nec valeant Principum exercere iussa, quos cum parentum facultate oportebat peragere negotia publica: quum et dominus præcipiat dicens: Anima patris, anima matris, anima quæ sola peccaverit, sola puniatur.

En los códigos Legion. y Esc. 2. se hallan el título

(1) *Para la edicion de este título se han tenido presentes los códigos de Card. S. J. R. Complut. Esc. 1. y 2., en donde se hallan solamente.*

de confirmatione earum.—II. De blasphematoribus Sanctæ Trinitatis.—III. Ne iudæi, aut se, aut filios suos, vel famulos a baptismi gratia subtrahant.—IV. Ne iudæi more suo celebrent pascha, vel carnis circumcisione n̄ exerceant, ac ne christianum quemcumque a fide Christi commoveant.—V. Ne iudæi sabbata, cæterasque festiuitates suo ritu celebrare

y leyes siguientes, las cuales traen tambien algunos códigos castellanos.

I. TITVLVS DE COVICIIS ET VERBIS

ODIOSE DICTIS.

Si quis violentus homo contra hominem aliquis ad aliquem dixerit marcosum capite vel cervico, et ille non habuerit cui dixerit criminator, extensus ante iudicem L. flagella suscipiat.

II. Si quis genebrosum vel gotrosom dixerit, et ille non habuerit cui dixerit, dictor criminis extensus ante iudicem CL. flagella suscipiat

III. Si quis vigosum dixerit, id est taopasum 5, vel disturpatum, et ille non habuerit, dictor criminis extensus ante iudicem XXX. flagella suscipiat.

IV. Si quis circumeisum dixerit, vel disturpatum, et ille non habuerit, dictor criminis extensus publice CL. flagella suscipiat.

V. Qui ponderosum dixerit, et illa non habuerit, dictor criminis extensus publice CL. flagella suscipiat.

VI. Qui sarracinatorem et non probaverit, dictor criminis extensus ante iudicem CL. flagella suscipiat.

VI.—*De his qui se in gladiis alienis impulerint.*

Si quis lanceam vel quodlibet gladium in

presumant.—VI. Vt omnis iudæus diebus dominicis, et in prænotatis festiuitatibus ab opere cesset.—VII. Ne iudæi more suo diiudicent escas.—VIII. Ne iudæi ex propinquitate sanguinis connubia ducant, et sine benedictione sacerdotis nubere non audeant.—IX. Ne iudæi religioni nostræ insultantes, sectam suam defendere conantes, alibi se transducant; ne

manu sua tenens dum non sperans, et aliquis in eodem gladio inciderit sine voluntate eius qui gladium in manu sua tenuit, dum sacramento se expiaverit non inde conscium fuisse, vulneratus suæ imputet culpæ; quid enim culpæ eius poterit æstimari, qui nesciens hoc factum gladium in manu sua tenuit.

VII.—*De contumelio ingenuorum.*

Si quis aliquem hominem ingenuum pedibus traxerit sine culpa, aut subgitauerit, aut capillos capitis abstraxerit, si nullus livor apparuerit pro singulis obiectionibus, quæ superius continentur. coactus a iudice quinque solidos reddat, cui iniuriam fecerit. Et si non habuerit unde componat, districtus a iudice quinquaginta flagella suscipiat.

VIII.—*Fls. Egiga Rex. Antiqua.*

Vt exceptis fiscalibus servis tricennale tempus non valeat in omnibus causis.

La cual está puesta en el lib. X. tit. II. lib. IV.

A continuacion está en el cod. Esc. 2. la ley que se ha impreso lib. II. tit. V. pág. 29. tomada del cod. de Card. De superfluis scripturis confectis, y despues el Legion. y el mismo Esc. 2. ponen lo siguiente, lo cual mendoso, como se halla, se pone á la letra.

Qualiter examinatio debeat fieri, hic ordo ser-

quilibet refugientes suscipiat.—X. Ne christianus a iudæo quocumque munus contra fidem Christi accipiat.—XI. Ne iudæi libros illos legere audeant, quos christiana fides repudiat.—XII. Ne iudæis mancipia deserviant vel adhæreant christiana.—XIII. Si se iudæus christianum esse testetur, et ob hoc non velit a se reiicere mancipium christianum.—XIV. Professio iudæorum; quomodo unusquisque eorum ad fidem veniens, indiculum professionis suæ scribere debeat.—XV. Conditiones iudæorum, ad quas iurare

vabitur. In lib. XII. titulo tertio, sententia octava decima de mensura et ordine examinationem kalde.

Tres uncias semis, atque pueritia innocens tota manu sana, et totum corpus absque macula lapides tres manu dextra in caldaria mittat, et 7. postea eiiciat. Et si formidolosus lapidem non eiecerit, et bis aut tertio pro uno negotio manum miserit, aut supra mensuram caluerit aqua, omnino examinatio invalida erit. Et quis præserit mensuræ pondere taxatum negotium reparaverit valituram inter omnia ac censura plenum robur obtineat. Hæc est in quinquagesimo canone de coercitione principum et episcoporum auctrica regula. Mancipium dum quindecim annos habuerit mittat manum in calda: usque in XVII. annum ipsa est pueritia.

II.—*De pondere et inensura.*

Auri libra I. LXX. II. solidos auri: uncia una VI. solidos: statera auri I. III. solidos: dragma I. XII. argenteos: tremisse I. quinque argenteos: seliqua I. argentium et tertia pars argencii. Baldres faciunt argencontabili

debeant hi, qui ex eis ad fidem venientes, professiones suas dederint.—XVI. De christianis mancipiis iudæorum quæ se non prodiderint christiana, sive de publicatoribus eorum.—XVII. Ne iudæi a quolibet potestate accepta, extra regiam ordinationem christianum quemquam imperare, plectere vel distringere audeant.—XVIII. Ut iudæorum servi necdum adhuc conversi si ad Christi gratiam convolaverint, libertate donentur.—XIX. Ne iudæi administratorio usu sub ordine villicorum atque actorum christianam familiam regere audeant, et de damnis eorum qui his talia ordinanda iniunxerint.—XX. Ut iudæus ex aliis provinciis vel territoriis ad regni nostri ditionem pertinentibus veniens, episcopo loci vel sacerdoti se præsentare non differat; vel quid huic in toto observare conveniat.—XXI. Qualiter concursus iudæorum in diebus institutis ad episcopum fieri debeat.—XXII. Ut quicumque iudæum secum obsequentem habuerit, expetente sacerdote, eum apud se retinere non audeat.—XXIII. Ut cura omnis distringendi iudæos solis sacerdotibus debeat.—XXIV. De damnis sacerdotum vel iudicum, qui in iudæis instituta legum adimplere distulerint.—XXV. Ne iudices quicumque de perfidorum excessibus extra sacerdotum conniventiam iudicare præsumant.—XXVI. Ut episcopi immunes habeantur a damnis eorum, quum presbyteri ea, quæ ipsi non correxerint, ad eos non remiserint corrigenda.—XXVII. De servata principibus miserendi potestate in his, qui ad fidem Christi conversi veraciter fuerint.—XXVIII. Ut episcopi omnibus iudæis ad se pertinentibus li-

bellum hunc de suis erroribus editum tradant, et ut professiones eorum, vel conditiones in scriniis ecclesiae recondant.

I.

DE COMMEMORATIONE PRISCARUM LEGUM, QUÆ IN IUDÆORUM TRANSGRESSIONIBUS PROMULGATÆ SUNT ATQUE DE NOVELLA CONFIRMATIONE EARUM.

Perfida iudaici erroris sæpe calliditas eo vehementius durescit in crimine, quo institutis contra se legibus nititur frequentius contraire. Et ideo licet posituri simus tot tantisque eorum erroribus novitatis ordine leges, libet tamen illas primum a dominis et prædecessoribus nostris dictas promulgare, et in eorum transgressionem constitutiones intendere, ordinatimque nos præcedentium edicta oportet retexere: ut ex hoc collata cum veteribus nova, in his quæ decenter sunt edita, confirmentur ut condecet; similiter et nova sic ordinentur, ne præterita citra rationem videantur confundere, et uniformis membri compago utraque legibus ordinata, clara hic iustitiæ manifestatione elueeat. Sicque quid in præteritis legibus confirmatione sit dignum, quidve novitatis edicto inconvulsibile censeatur, eo luce clarius pateat, quo complexa hic ex utrisque veritas exstiterit declarata. Et ideo in eisdem præcedentium legum statutis reperimus legem, quæ de omnium hæresum er-

roribus abdicatis promulgata confulsit. In qua lege id adiiciendum emendandumque evidens ratio persuasit, ut si cuiuslibet hæresis permotus quisque insania contempserit ipsius legis in aliquo instituta, cuiuscumque sit generis persona, si publica perversum dogma defensione vindicare voluerit, sub ardua erit pœna religandus, eiusque bona in principis potestate consistent: et si ipse perversi erroris sectator se corrigere usquequaque destiterit, ab exilio nullo modo revocetur. Nam et res eius, cui eas princeps conferre voluerit, inconvulse deserviant. Cæterum si quis ignorantiae cecitati deditus cuiuslibet erroris sectam ex corde tenuerit, et verbis vindicare voluerit, vel factis quibuslibet ostenderit; ad episcopum loci vel ad quemlibet sacerdotem se instruendum remittat, ac quæ sancta sunt, præbeat, qualiter ab eo una cum consensu metropolitani formulam rectæ institutionis accipiat. Iam vero si ab his hæreticus quisquis ille commonitus vel instructus se distulerit corrigendum, superioris sententiæ iacturam ordine superius adnotato sustineat, id est, quæ illis est lata, qui in publica defensione adversam nostræ fidei vindicaverint sectam. Denique abhinc specialiter relaxatæ sint leges, quæ in iudæorum sunt transgressionibus positæ: id est, de datis et confirmatis legibus supra iudæorum nequitiam promulgatis, sive de cunctis iudæorum erroribus amputandis. Ita vero ne iudæi more suo celebrent pascha, neque more suo fœdus nupcia-

le copulare præsument, et ut carnis circumcissionem non faciant, neque more suo diiudicent escas, nec contra christianos inscribant, nec contra christianos testificari præsument; et ne iudæus christianum mancipium circumcidat. Mancipia quoque christiana quæ a iudæis, aut vendita, aut libertati esse noscuntur tradita, statum libertatis absque dubio obtineant; et nullo modo iudæis mancipia christiana deserviant. De interdicto quo omnibus christianis inhibetur, ne quisquam iudæum quemcumque factione atque favore vindicare studeat vel tueri, atque iudai-zantes christianos præsumat celare. Harum igitur fortissimarum legum sententias in prædictorum iudæorum perfidiam promulgatas, exceptis duobus subter adnexis capitulis, cæterisque aliis quæ contraria inveniuntur, et iustitiæ regulis, et institutionibus nostris, omnia, ut dictum est, iugi temporum æternitate valitura censemus, et irrevocabili gloriosæ serenitatis nostræ oraculo confirmamus, atque in tantum eis consultum valitudinis robore celebriori porrigimus, in quantum nihil repugnantiae habuerint cum his quæ novitatis nostræ nunc sententia diffinimus. Nam in quibusdam ipsis legibus, quod nobis inconueniens videtur atque contrarium, hæc duo interim inter cætera repugnantia rationi vel institutioni nostræ capitula continentur. Quodlibet decretum hactenus, nullo modo tradatur, nullumque vigorem deinceps valitudinis retinebit. Illa quidem in his sententiis

prima est, per quam iudæis datur execranda licentia manumittendi christiana mancipia. Secundum namque capitulum non solum culpæ ad unius redigitur damnationem, sed vindictæ. Nam quædam leges, sicut culparum habent diversitates, non ita discretas retinent ultiones, sed permixta scelera transgressorum ad unius remittuntur legis pœnale iudicium: ne secundum modum culpæ habeant pœnam; quum maior minorque transgressio unius non debeat multationis prædamnari supplicio: præsertim quum dominus in lege præcipiat, pro mensura peccati erit et plagarum modus; unde lex ipsa inscribitur de pœna qua perimenda sit transgressio iudæorum, quia Deus mortem non vult, nec lætatur in perditione vivorum, pro eo quod in se per redemptionem continet mortuum, in nullo veræ valitudinis retinebit statum; proinde iam nunc ad conterendum malitiæ caput, ad necandum infidelitatis commentum, ad perimendum profanationis elogium alacri intentione procurrimus, nisu validæ oppugnationis obsistimus, fortia in perfidiis præceptionum tela obiicimus.

II (1).

DE BLASPHEMATORIBUS SANCTÆ TRINITATIS.

Si in sacri evangelii prædicatione Dominus

(1) *Card. y Esc. I. Flavius Ervigius Rex.*

prolatum in fratrem contumelii verbum iudicio adsignat reum, quanto magis peccantem in Spiritum Sanctum divinæ animadversionis sententia damnat, quod irremisibile et hic et in futuro Salvator ipse denuntiat? Et ideo si quis Christi Filii Dei blasphemaverit nomen, eiusque sacrum corpus et sanguinem contempserit sumendum percipere, aut perceptum visus fuerit reiecisisse, quamlibet iniurarium blasphemiam in Sanctam dixerit Trinitatem, id est, in Patrem, et Filium, et Spiritum Sanctum, tunc instantia sacerdotis vel iudicis, in cuius civitate vel territorio hoc malum exortum exstiterit, blasphemator centenis flagellis decalvatus subiaceat, et ardua in vinculis constitutus exsilii conteratur ærumnâ. Res tamen eius in potestatem principis redactæ manebunt, qualiter in iure eorum, cui eas potestas conferre elegerit regia, inconvulse existant.

III.

Ervigius Rex (1).

NE IUDÆI, AUT SE, AUT FILIOS SUOS, AUT FAMULOS
A BAPTISMI GRATIA SUBTRAHANT.

Quum veritas ipsa petere, quærere, et pulsare nos edoceat, præmonens, quod regnum cælo-

(1) *Card. Fls. gls. Rex.*

rum violenti diripiant; in nullo est dubium, quod illæ indultæ gratiæ munus abhorreat, qui ad eam accedere ardenti animo non festinat. Proinde si quis iudæorum de his scilicet, qui adhuc nondum sunt baptizati, aut se baptizari distulerint, aut filios vel famulos suos nullo modo ad sacerdotem baptizandos remiserint, vel servos, quos de baptismo reduxerint, et vel unius anni spatium post legem hanc editam quispiam illorum sine gratia baptismi transegerit, horum omnium transgressor, quisquis ille repertus extiterit, C. flagella suscipiat, et decalvatus debita mulctetur exsilii pœna. Res tamen eius in principis potestate permaneant, qualiter si incorrigibilem, durioeremque eum, ostenderit vita, perpetua in eius, cui eas princeps largiri voluerit, potestate persistant.

IV.

Ervigius Rex.

NE IUDÆI MORE SUO CELEBRENT PASCHA, VEL
CARNIS CIRCUMCISIONEM EXERCEANT, AC NE
CHRISTIANUM QUEM CUMQUE A FIDE CHRISTI
COMMOVEANT.

Si obstinata iudæorum perfidia non tam figuris, quam veritati observantiam legis impende-

ret, numquam dominum gloriæ crucifixissent. Pascha enim nostrum inmolatus est. Christus, et si cordis nobiscum circumcissione gauderet, adumbratam illam corporis expoliationem nullo modo in carte exprimeret, propheta dicente: Circumcidimini domino, et auferte præputia cordium vestrorum. Vnde nos non iam figuris prætereuntibus inhærentes, sed veritatis promissionibus certiores, id omnino observandum præcipimus: ut si quis iudæorum ritu suo pascha celebraverit, centenis is verberatus flagellis et turpiter decalvatus, exsilio diutino mancipetur, et res eius fisco adsociandæ sunt. Illi vero, qui carnis circumcisiones iudæis vel christianis exercere præceperint, quisquis talia intulerit, aut fieri ab altero permiserit, veretri ex toto amputatione plectetur, et res eius fisci iuribus sociandæ sunt. Mulieres tamen, quæ aut circumcisiones exercere præsumperint, aut circumcidendos quosque cuilibet circumcessori obtulerint, naribus abscisis, et rebus suis omnibus in principis potestate redactis, lugeant facinus suæ præsumptionis. Simili quoque pœna et illi plectendi sunt, qui christianum vel christianam a fide dimoverint Christi, vel ad ritum iudaicæ prævaricationis adduxerint.

V (1).

NE IUDÆI SABBATA, CÆTERASQUE FESTIVITATES
SUG RITU CELEBRARE PRÆSUMAT.

Figuris prætereuntibus, quempiam operum indesinenter exhibitiones impendere, quid est aliud nisi amatores veritatis non esse? Vnde reprobabile id dominus per prophetam insinuans ait: Neomenias, et sabbata, et solemnitates vestres odivit anima mea. Ob hoc nos, quibus ab apostolo præceptum est, ut potius in novitate spiritus quam in vetustate litteræ ambulemus, in infidelibus fidele intentione præcipimus, ut si quis iudæorum neomenias, seu festivitates tabernaculorum, vel sabbata, ferias quoque, vel cæterarum festivitatum solemnitates ritus sui more peregerint, vel celebrare præsumpserint, centenis flagellis subiaceant, et decalvati exsilii debilitentur ærumna; eorumque bona ad principem redeant, qualiter ea aut perfecte illis conversis aliquando restituat, aut ea, in malis perdurantibus, aliis, ut fas fuerit, servitura concedat.

(1) *Card. y Esc.* 1. Flavius Ervigius Rex.

VI(1).

VT OMNIS IUDÆS DIEBUS DOMINICIS, ET IN
PRÆNOTATIS FESTIVITATIBUS AB OPERE CESSSET.

In nullo est dubium, illum manifeste fidei catholicæ adversari, qui reverentiam diebus dominicis non impendit. Vnde negatores vel destitutores fidei nostræ iustissime insequentes, id religiosa sanctione iubemus, ut sive sit iudæus sive iudæa, quodlibet opus rurale in natali domini vel in omnibus sanctissimis solemnitatibus, seu dominicis diebus exercens, vel lanificia faciens seu quascumque operationes vel cætera talia agens, extra quam nobilium honesta christianorum consuetudo permittit; præsumptor talis rei centenis verberibus subiaceat decalvatus. Quod si servi eorum vel ancillæ in talibus diebus reperientur supradictis laboribus occupati, tunc et ipsi simili sententia sunt feriendi. Domini tamen eorum, si servos suos permiserint talia agere, C. solidos auri fisco compellantur reddere. Dies tamen ipsi, qui ad eisdem iudæis sollicita devotione sunt observandi, hi sunt, id est, festum Virginis Sanctæ Mariæ, quo gloriosa eiusdem genitricis domini conceptio celebra-

(1) *Card. y Esc.* 1. Flavius Ervigius Rex.

tur: item natalis Christi et circumcissionis eius, sive etiam apparitionis: dies quoque paschæ, vel dies sanctissimi octavarum: inventionis quoque crucis dominicæ festum, et ascensionis dominicæ dies, vel pentecostes, seu etiam concurrentes per totum annum dominici et religiosa fide Christi venerabiles dies.

VII (1).

NE IUDÆI MORE SUO DIUDICENT ESCAS.

Illud sane, quod iudæorum detestatur conversatio iudaica superstitione pollutior, mundas ab immundis iudicans escas, aliud assumit, aliud reiicit. Quicumque in huius observantiæ inventus fuerit errore, id est, ut aliter id faciat quam honesta christiani moris est consuetudo; tunc iudicis instantia, in cuius territorio actum exstiterit, C. verberibus feriatur, et turpiter decalvetur. Huius sane legis omnimode præceptionis integritas, sicut de escis, ita et de poculis observanda est, scilicet ut superioris iacturæ supplicium simili quoque ordine, et illi qui a christianorum poculis se abstinere præsumpserint, patiantur. De escis tamen porcinis tantum et carnibus, id discreta nec remissa pietate decerni-

(1) *Card. y Esc.* l. Flay. Gloriosus Ervigius Rex.

mus, ut quicumque ex illis carnibus vesci penitus abhorrescunt, si natura forte id fastidiente fugiunt, et non more illo perversitatis hoc ipsum diiudicantes contemnunt, præsertim si in cæteris operibus christianis similes habeantur, et christianitatis ab eis non defuerit votum, atque operationis studium; tunc hi tales, qui fideles in reliquis conversationibus approbantur, pro hac sola reiectione suillarum carniū ad iacturam legis superius comprehensam teneri non poterunt: quia contrarium æquitati videtur, ut quos manifesta operum Christi nobilitat fides, pro sola reiectione unius cibi ad pœnam teneantur notabiles.

VIII (1).

NE IUDÆI EX PROPINQUITATE SUI SANGUINIS CONNUBIA DUCANT, ET SINE BENEDICTIÖNE SACERDOTIS NUBERE NON AUDEANT.

Nulli iudæorum in utroque sexu permittimus ex propinquitate sui sanguinis, vel uxoris suæ, atque etiam virorum, iuxta legem quæ in christianis est lata, usque ad sextum generis gradum connubie ducere, vel incesti maculam operari. Huius igitur fœdæ permixtionis pervasores tali mulctentur pœna: ut separati ab invicem centena flagella suscipiant, et decalvati exsilioque re-

(1) *Card. y Esc. I.* Flavius Glor. Ervigius Rex.

ligati sub pœna maneant; eorumque ad filios bona, quos de præcedenti coniugio habuerint, redeant: si tamen et ipsos in nullis iudicæ prævaricationis maculaverit noxa, et nulla incestivæ nationis sordidaverit macula. Quod si non habuerint filios, aut habitos, ut dictum est, iudæus involverit error, vel incesti fœdaverit natio; tunc facultas prædictorum omnimode in principis potestate consistat. Illud tamen modis omnibus observandum præcipimus, ut si quis iudæus sive iudæa noviter renati, nuptiale festum celebrare voluerint, non aliter qua cum præmisso dotis titulo, quod in christianis salubri institutione præceptum est, vel sacerdotale benedictione intra sinum ecclesiæ sanctæ percepta coniugium cuiquam ex his adire permittimus. Quod si certe sine benedictione sacerdotis quisquam hebræorum noviter coniugium duxerit, vel solemnitatem legis pro dotali titulo in quocumque transcenderit (1) post renovationem baptismatis, C. solidos principi coactus exsolvat, aut C. flagella publice suscipiat. Hæc scilicet damna vel verbera singillatim unusquisque percipiat videlicet tam ille qui nupsit, quam ea quæ nupta est, vel etiam parentes eorum unusquisque pro se iacturam legis suscipiat.

(1) *Card. y Esc. I.* transcenderit C. solidos principi coactus exsolvat.

IX.

NE IUDÆI RELIGIONI NOSTRÆ INSULTANTES, SECTAM SUAM DEFENDERE CONANTES ALIBI SE TRANSDUCANT, NE QUILIBET REFUGIENTES SUSCIPIAT.

Iam sane, si quis iudæorum religioni christianæ insultare præsumpserit, vel christianam fidem verbis subvertere, aut sectæ suæ defendere vanitatem, nec non quisquis disciplinam fidei christianæ refugiens, aut in terram nostri regiminis se occultandum ingesserit, vel in aliis partibus se latitandum transduxerit; si quis etiam huiusmodi transgressoribus latibulum præbuerit, dum de eius fuga conscius fuerit, omnium capitulorum quisquis ille fuerit transgressor inventus, C. flagellis mulctabitur, et decalvatus, rebus eius in principis potestate redactis, exsilio conteratur ærumnis.

X (1).

NE CHRISTIANUS A IUDÆO QUODCUMQUE MUNUS
CONTRA FIDEM CHRISTI ACCIPIAT.

Quam si extra fidei christianæ regulam, qui se defensorem veritatis insimulat et veritatem ipsam per munerum acceptionem commaculat,

(1) *Card. y Esc. I. Fls. Gls. Ervigius Rex.*

audiat dominum contra se per prophetam dicentem. Pro eo quod vendidistis argento iustum, et pauperem calceamentis: ecce ego stridebo super vos, sicut stridet plaustrum onustum sceno, et peribit fuga a veloce, et fortis non obtinebit virtutem suam, et robustus non servabit animam suam, et tenens arcum non stabit, et velox pedibus suis non salvabitur, et ascensor non salvabit animam suam, et robustus corde inter fortes nudus fugiet. Quis enim hic venditus argento iustus accipitur, et pauper pro calceamentis, nisi unigenitus Filius Dei Patris, cuius innoxius sanguis XXX. olim a iudæis taxatus argenteis, quotidie venundatur ab illusoribus veritatis? Et ideo sunt quidam ex fidelium numero, qui quasi zelo fidei iudæorum culpas detegere, vel plectere valida se intentione promittunt, quos tamen depravat solita cupiditatis illecebra. Nam si talibus quodcumque forsitan fuerit a perfidis in munera collatione oblatum, illico reticent, et errores talium, quos iudicare et detegere ante promissum sibi beneficium nitebantur, percepto postmodum miserabili quæstu impunitos transire permittunt. Vnde decernimus nulli christiano licere cuiuscumque generis sit, vel honoris, ordinis, sive personæ, sive ex religiosis, sive etiam ex laicis quodcumque beneficium contra fidem Christi a quolibet iudæo vel iudæa, sive etiam per eorum internuntios sibi illarum accipere, nec se pro talium vindicatione contra regulam fidei christianæ oblati sibi præmiis implicare. Si quis

autem qualibet beneficiorum exhibitione corruptus, aut agnitos errores iudæorum celaverit, aut, ne improbitas talium feriatur, quolibet modo obstiterit; antiquis sine dubio patrum regulis erit obnoxius, et tantum in duplo fisci erit partibus illaturus, quantum a iudæo quisquis ille accepisse fuerit comprobatus.

XI (I).

Ervigius Rex.

NE IUDEI LIBROS ILLOS LEGERE AUDEANT, QUOS
CHRISTIANA FIDES REPUDIAT.

Illis commodare lectionibus sensum, quibus fas non est præbere assensum, impietatis est potius quam pietatis indicium. Et ideo, si quis iudæorum libros legerit illos, vel doctrinas attenderit, sive abditos in domo sua celaverit, in quibus male contra fidem Christi sentitur, C. flagellis publice verberetur aut decalvetur. Qui tamen cautionis vinculo alligabitur, ne unquam talium librorum doctrinas apud se habere præsumat, aut attendere audeat, vel in studiis meditandi assumat. Iam de cætero, si post emissum placitum quodcumque tale repetere temptaverit, C. flagellis subiaceat decalvatus, et sub perpetua exsilii

(1) *En el Complut. falta una hoja que comprendia esta ley y las dos siguientes.*

conteratur ærumna: ut quia iam secundo visus est erroris sui iterasse vestigia, perenniter eius rescula eis deserviat, quibus principali collatione fuerit concessa. Hæc et his similia percipiant, qui quamlibet infantiam edocere præsumpserint talia, et ut doctor ipse iniquitatis in prima transgressione deprehensus C. flagellis subiaceat decalvatus. Placiti quoque sui polliceatur cautione se talia ulterius neminem edocere. Quod si primæ huius sponsionis suæ maculare fidem præsumpserit, et ad ea quæ abiecerat repedare conaverit, omni eius facultate in principis potestate redacta, C. ipse verberibus addicetur, ac decalvatus perpetuo erit exsilio religandus. Infantes tamen ipsi, vel pueri a tantis supradictis damnis erunt alieni, si ipsam perfidiæ doctrinam infra X. ætatis suæ annos positi meditasse fuerint visi. Cæterum si post X. annos quisquis talia attendit, vel meditari vetita præsumpserit, superioris institutionis damna vel verbera adnotatus sustineat.

XII (1).

NE IUDÆIS MANCIPIA DESERVIAN'T VEL ADHÆREANT
CHRISTIANA.

Importabile sane satis christiano cœtui videri debet flagitium ut gens iudaica contra dominum

(1) *Card. y Esc. I. Fl. Ervigius Rex.*

rebellis semper et impia, christiana mancipia suis habeant servitiis religata: et versa vice, religionis nostræ honorabile Christi membrum humilietur ante filios perfidorum; sicque corpus Christi videatur obsequi Anti-Christi ministris: et cum præpostero ordine ipsi, qui nostram oppugnant moribus fidem, obsequentes habeant sub impietatis suæ errore famulos sacræ fidei nostræ. Proinde legem illam quæ a glorioso prædecessore nostro divæ memoriæ Sisebuto rege est edita, in huiusmodi causis tenendam esse sancimus, et contextum legis ipsius, excepto ubi mortis ultio ponitur, glorioso serenitatis nostræ oraculo confirmamus: qualiter prædictæ legis edicto transgressores legis ipsius prædecessores nostri regni sub perpetua maledictionis censura obstringunt. Nullus ex iudæis mancipium christianum habere præsumat, nec quidquam contra eiusdem legis monita agere audeat, excepto hoc uno, quod lex ipsa eis permittit, ut christianum mancipium iudæus audeat manumittere: quia valde indignum est, ut hi, quos cænosa servitus perfidiæ maculat, libertatis titulum christianis imponant. Non enim est consequens, ut tenebræ lucem obnubilent, aut servitus (1) præroget libertati: præsertim quum hoc in primæva tantummodo editione legis ipsius, quum ad fidem primitus vocarentur, illis videatur fuis-

(1) *Card. aut servitus aut servus. Hasta aquæ
Ilega el Esc. 2.*

se concessum. Nunc vero sancimus per huius legis seriem, ut nullus iudæorum christianum mancipium manumittat, quia contra legis ipsius edictum, ut vere utique transgressores, christiana mancipia habere comprobantur, quibus tamen sufficiat, si pro præteritis transgressionibus non damnentur. Nam modo sane illis hæc licentia pœnitus denegatur: quia contra legum et canonum edicta agere præsumpserint. Hoc tantum illis sine dubio more concedimus pietatis, ut a primo anno regni nostri (1), id est, a kal. februarii usque ad sexagesimum diem habeat quisquis licentiam venundare christiana mancipia, non tamen sine cognitione sacerdotum vel iudicum, ad quorum territoria pertinere noscuntur: ne hi, qui venundati sunt, damna mortis perferant, et hi qui venditores existunt locum fraudis agendæ vel inferendæ reperiant ultionis. Iam vero (2) a prædictis kalendis transacto prædicto sexagesimo die, nulli iudæorum licebit christianum habere mancipium, non ingenuum, non etiam servum. Sed post peractum huius temporis conlatum spatium, id est sexaginta dierum, apud quemcumque iudæum mancipia christiana reperiantur, cum collato sibi a domino peculio per huius legis edictum erunt liberi modis omnibus permansuri, si tamen vio-

(1) *S. J. R.* usque ad XL. diem, *y ast despues.*

(2) *S. J. R.* Iam vero transacto prædicto XL. die.

lenter se a dominis suis celatos esse probaverint. Iudæi tamen ipsi, qui, expleto temporis supradicti spatio, tenere vel occultare mancipia christiana præsumpserint, aut etiam quibuslibet aliis modis hanc sanctionem implere distulerint, aut medietatem rerum suarum fisco sociandam amittant; aut si viliores personæ fuerint, et unde componant, non habuerint, centena flagella suscipiant decalvati.

XIII.

Ergivius Rex.

SI SE IUDÆUS CHRISTIANUM ESSE TESTETUR,
ET OB HOC NON VELIT A SE REHICERE MANCIPIUM
CHRISTIANUM.

Si quorundam iudæorum subtilitas, timens quæstum rei suæ amittere, christiano more se intimet conversari, et ob hoc non se amittere debere dicat christiana mancipia, quia et ipse christianam videatur ducere vitam: his ordinibus comprobandum est, quo nec astuta fraus excusationem obtendat, nec sincera conversatio casum cum cæteris pereuntibus perferat. Ac per hoc id omnimode sanctione præcipimus, ut omnes iudæi per universas regiones constituti ab anno primo regni nostri a kalendis februariis usque in supervenientes præsentis anni kalendas aprilis, aut vendendi christiana manci-

pia iuxta præmissæ legis ordinem licentiam habeant, aut si ea apud se retinere voluerint, his ordinibus se christianos ostendant. Concedimus enim eis, de quibus evidens periurii suspicio non habetur, ut habeant LX. dierum a kalendis præsentis anni aprilis spatium, in quo possint qui ex illis salvari desiderant, et christianæ fidei aggregari exoptant, ad episcopos locorum concurrere, et manus suæ subscriptionibus vel signis roborata illis suæ professionis publicare fœdera; in qua scilicet professione id quisque studeat innectere, et profiteri, ut omnes iudaicos errores abneget, et in nullo sequatur sectam suæ prævaricationis antiquæ. Quisquis igitur ex illis ex toto corde pristinos errores relinquens, ad fidem sacræ religionis conversus fuerit christianæ, cum symboli quoque interpositione, et quod ultra ad vomitus sui nullo modo revertatur errorem, vel cætera secundum scriptum professionis ipsius ordinem, quem post hanc legem curavimus adnotare, in nullo se profiteatur exinde aliquid immutare. Hanc sane professionem ne nudis tantummodo verborum promissionibus proferat, et aliud verbo promat, aliud corde retineat, et sic in eius promissis simulatio potius, quam veritas locum suum inveniat: cura sollicita episcoporum, iudicumque ministerio, illi ipsi, qui superiorem sententiam patefecerint, mox allatis conditionibus iurare debebunt, quia quæ eorum professio continet, sincero non maculato corde

profiteantur. Sicque fiet ut hi tales, quos et professione cum operis effectu sacræ fidei dignos esse probaverit, et iurisiurandi pollicitatio devotos fore monstraverit, possint utpote christiani, christianis mancipiis uti. Nam non aliter poterunt christiana mancipia illorum dominio subiugari, nisi et ipsi evidenter comprobentur christiani, et frequenter christianorum escis adhæserint, et coniugia inierint. Iam vero qui post datam confessionem, reddito iuramento, iuxta superiorem tenorem christianum se devoverit esse, et in quolibet ritu iudaicæ sectæ cultor fuit inventus, et huius promissionis suæ transgressor esse reperiatur, quia et nomen Domini ausus est profanare, et se iudaici erroris cœno polluere, amissis rebus omnibus et in potestatem principis redactis, C. flagella suscipiat, et decalvatus exsilii debita conteratur ærumna. Illi tamen, qui obdurato corde, obstinatione malitiæ interclusi, si infra numerum dierum superius constitutum professionem suam publicare destiterint, aut extra prædictum tempus christianum mancipium habere præsumpserint, ad damnationem præmissæ legis, quæ de christianis lata est mancipiis, ut non serviant iudæis, tenebuntur obnoxii; id est, ut aut medietatem rerum suarum fisco sociandam amittant, aut si viliores personæ fuerint, et unde componant non habuerint, C. flagella cum decalvatione suscipiant. Mancipia tamen christiana quæ retinere apud se contra legum vetita præsumpserint, vel

quia ipsa se mancipia infra prædicti temporis spatium christiana fuisse non prodiderint, in eorum servitio, quibus a rege donata fuerint, perpetualiter manebunt servitura.

XIV.

Ervigius Rex.

PROFESSIO IUDÆORUM: QUOMODO UNUSQUISQUE
EORUM AD FIDEM VENIENS INDICULUM PROFESSIO-
NIS SUÆ IN PRÆSENTIA SACERDOTIS VEL IUDICIS
CONSCRIBERE DEBEAT.

Ego ille abrenuntio universis ritibus et observationibus sectæ iudaicæ, abominans in toto solemnitates, vel cerimonias sive observationes omnes, quas in præterito tempore usque nunc observavi et tenui: ita ut deinceps nihil de ritu vel celebritate earundem observationum exerceam, nihil de usu præteriti erroris assumam, id est, ut nec affectu talia quæram, nec opere quodcumque tale perficiam. Proinde abrenuntiatis his omnibus quæ christianitatis doctrina abominatur, et prohibet:

Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cæli et terræ, visibilium omnium, et invisibilium conditorem: et in unum Dominum Iesum Christum Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum

de Deo vero, natum non factum, homouision Patri, hoc est, eiusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, quæ in cœlo et quæ in terra. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de cœlis, et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine homo factus. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, et sepultus, tertia die resurrexit, ascendit in cœlôs, sedet ad dexteram Patris. Iterum venturus est cum gloria iudicare vivos et mortuos, cuius regni non erit finis. Credo et in Spiritum Sanctum Dominum vivificatorem, ex Patre et Filio procedentem, cum Patre et Filio adorandum et glorificandum. Qui loquutus est per Prophetas. In unam sanctam catholicam, atque apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum; et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam futuri sæculi. Amen.

Hæc quæ in huiusmodi subscripta serie dicta sunt, iam veraciter credens, et fideliter retinens, et cum toto mentis meæ affectu amplectens, ac subscribens promitto, ut nullo unquam tempore ad vomitum superstitionis iudaicæ redeam. Numquam observationes vel ceremonias, quas soliti sunt iudæi custodire, amodo aut opere impleam, aut corde retineam, abnegans in toto iudaicam sectam, respuens in toto iudæorum perfidiam, abiiciens quidquid christianam fidem impugnat. Et ita me deinceps veraciter in Sanctam Trinitatem profiteor credere, ut christiano

more deinceps vivere debeam, et iudæorum fugiens amodo consortia, et cum honestis christianis me semper adiungam. Qualiter cum illis sive absque illis christianorum semper cibos accipiam et ad ecclesiam Dei vere fidelissimus christianus devotissime et frequentissime concurrere debeam, et in festivitibus dominicis, sive etiam in martyrum festis, quæ christiana religionis pietas observanda decrevit, ita promitto, eas ipsas festivitates devote suscipere, et cum summo amore complecti, atque in ipsis diebus semper cum christianis honestissimis interesse, sicut honesta et pia christianorum consuetudo id suscipere consuevit vel facere. Facta fidei vel credulitatis meæ professio sub die vel (1).

XV (2).

CONDITIONES IUDÆORUM AD QUAS IURARE DEBEANT, ET HI QUI EX EIS AD FIDEM VENIENTES PROFESSIONES SUAS DEBERINT.

Iuro primum per Deum Patrem omnipotentem, qui dixit: Per memetipsum iurabitis, et

(1) *Lind.* vel anno regis. *Card.* vel anno *Esc.* I. vel æra. *El Complut.* concluye en esta ley XIV.

(2) *Esta ley se halla tambien en el cod. Legion.* al fin del tit. anterior con solo este epigrafe: *Conditiones iudæorum.*

non periurabitis nomen Dei vestri, qui fecit cœlum et terram, mare, et omnia, quæ in eis sunt, et mari posuit terminum dicens: usque hic venies, et hic confringes tumentes fluctus tuos. Qui dixit: cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Qui primum angelum de cœlo proiecit superbum; ante cuius conspectum adstat omnis exercitus angelorum cum tremore, cuius aspectus arefacit abyssos, et indignatio tabescere montes facit. Qui primum hominem Adam in paradiso constituit, et ei præceptum dedit, ne de vetito ligni pomo comederet, quo degustato de paradiso est proiectus, et catenæ prævaricationis vinculo se una pariter cum genere humano adstrinxit. Qui Abel sacrificium libenter accepit, et Cain digne iusteque reprobavit. Qui Enoch in huius vitæ corpore in paradiso conservans cum Elia, in extremo huius sæculi fine moriturum, et ad metam reducturus est. Qui Noe cum uxore, et tribus filiis cum uxoribus, et animalibus, et volatilibus cœli, atque reptilibus in arca tempore diluvii conservare dignatus est, per quod unumquodque genus recuperaretur. Qui de Sem filio Noe Abraham, et de eo israeliticum populum propagare dignatus est. Qui patriarchas et prophetas elegit, et benedixit patriarchis Abrahæ, Isaac et Iacob. Iuro per eum qui Sancto Abrahæ repromisit, dicens: in semine tuo benedicentur omnes gentes, dans eis signum circumcisionis in fœdere sempiterno. Iuro per Deum, qui Sodomam et Gomorram

subvertit, et uxorem Loth aspicientem retrorsum in salis convertit statuam. Iuro per eum, qui luctatus est cum Iacob, et tangens nervum eius femoris, claudicare eum fecit, et dixit: non vocaberis Iacob, sed Israel. Iuro per Deum, qui Ioseph liberavit de manu fratrum suorum, et gratiosum eum fecit in oculis Pharaonis, ut per eum omnis Israel salvaretur ab inopia famis. Iuro per Deum, qui Moysen de aquis liberavit, et ei in rubo ignis apparuit, et per manus ipsius decem plagas Ægyptiis intulit, et populum suum israeliticum de servitute Ægyptia liberavit, et per mare Rubrum siccis pedibus eos transire fecit, ubi contra naturam fluentis elementi tamquam murus aqua ab eo solidata stetit. Iuro per Deum, qui Pharaonem, et eius exercitum in mari Rubro demersit, qui per diem in columna nubis populum israeliticum, et per noctem in columna ignis præcessit. Iuro per Deum, qui Moysi in monte Sinai legem digitis suis in tabulis lapideis scriptam dedit. Iuro per Deum, qui montem ipsum Sinai fumare fecit, vidente populo israelitico. Iuro per Deum, qui Aaron sibi primum elegit sacerdotem, et eius filios in tabernaculo igne comsupsit, quia ignem alienum ausi fuissent offerre coram domino. Iuro per Deum, qui Dathan et Abiron suo iusto iudicio hiatus terræ viventes absorbere iussit. Iuro per Deum, qui amaras aquas admixtione ligni in saporem dulcedinis commutavit. Iuro per eum, qui sitienti populo

israelitico, percutiente Moyse virga in petra, immensas aquarum inundationes produxit. Iuro per eum, qui per quadraginta annos populum israeliticum in eremo pavit, eorumque vestimenta, ne usu attererentur, integra usquequaque servavit. Iuro per eum, qui irrevocabili iussu decrevit, ne quis de israelitico populo in terram promissionis intraret, ob hoc scilicet, quia verbis Dei non credidissent, excepto Iesu Nave, et Caleph, quos illic intraturos promisit et prædixit. Iuro per eum, qui præcepit Moysi, ut erecta manu sua contra Malacitas victor populus israeliticus existeret. Iuro per eum, qui patres nostros per manum Iesu Nave Iordanis fluvium transire iussit, et ut duodecim lapides de eodem fluvio in testimonium tollerentur, instituit. Iuro per eum, qui omni Israeli, ut transito eodem Iordanes fluvio, lapideis cultris circumcideretur, præcepit. Iuro per eum, qui muros Ierico civitatis subvertit. Iuro per eum, qui David regni gloria decoravit, et de manu Saul et filii sui Absalonis eum eripuit. Iuro per eum, qui ad orationem Salomonis nebula templum replevit, et suam ibidem benedictionem fudit. Iuro per eum, qui Eliam prophetam per turbinem in currum igneum e terra sublevans gloriæ sedibus intulit, et per eum qui ad orationem Elisæi percusso pallio Eliæ aquas Iordanis divisit. Iuro per eum, qui tres pueros in camino ignis ardentis sub oculis regis infesti conservare dignatus est; qui tenet clavem David, et claudit, quod nemo aperit, et aperit, quod nemo

claudit. Iuro per eum, qui omnia mirabilia, et virtutes, et signa in populo israelitico vel in aliis gentibus fecit. Iuro per eum, et per sacra decem legis præcepta. Iuro et per Iesum Christum Filium Dei Patris omnipotentis, sanctumque Spiritum Paraclitum, qui est in Trinitate unus, et verus Deus, et sanctam resurrectionem Domini nostri Iesu Christi, eiusque ad cœlos ascensionem, et gloriosum atque terribilem eius adventum, in quo venturus est iudicare vivos et mortuos, mitis apparens iustis, terribilis autem impiis, atque eius venerandum Corpus et pretiosum Sanguinem; qui cœcorum oculos aperuit, surdos audire fecit, paraliticos ad sua membra reduxit, qui linguas mutorum resolvit, dæmonio vexatos sanavit, claudos currere fecit, et mortuos suscitavit; qui super aquas pedibus ambulavit, et Lazarum morte resolutum, quum iam in putredinem se caro solvisset, viventem eum saluti restituit, et in gaudium mutavit lamentum; qui est factor sæculi, lucis principium, salutis auctor, qui mundum ortu suo illuminavit, passione sua redemit, qui solus inter mortuos liber fuit, et a morte teneri non potuit, qui tartarea claustra comminuit, et de inferno beatorum animas præsentis suæ maiestate eripuit, qui devicta morte carnem, quam de terris assumpsit, in cœlos post mundi victoriam deportavit, sedens ad dexteram Dei Patris omnipotentis, accipiens ab eo æternam regni potestatem. Iuro et per omnes cœlestes virtutes, omniumque sanctorum, et apostolorum

reliquias, sive et per sancta quatuor evangelia, quæ subterpositis his conditionibus in sacrosancto altario sacri illius nominis contineo manibus vel contingo.

Quia omnia, quæ in professione mea renotanda curavi, vel colligere potui, quam tibi, domino *illo illius* sedis episcopo manu mea subscriptam dedi, sinceritate tota ibidem dixi, et sub nullo argumento vel fraude ea quæ in ipsa professione comprehensa sunt protuli; sed omni sinceritate, sicut eadem professio continet, omnes ritus iudaicæ observationis abinceps abnego, et cum omni cordis mei intentione in Sanctam Trinitatem credo, et credens perpetuum in ea permanere meipsum spondeo, et nunquam consortio impietatis iudaicæ sociatus ero; sed in omnibus, et per omnia christiano deinceps more vivens, et christianorum participium habiturus sum; et quidquid in eadem professione, quam de sanctæ fidei observatione conscripsi, omni fidei puritate custodiam: qualiter iuxta apostolicam traditionem, vel sacri symboli regulam deinceps vivere debeam. Quod si in quocumque aborbitans, aut sanctam fidem maculavero, aut ritus iudaicæ sectæ in quocumque observare intendero, seu vos in quocumque per huius iuramenti mei professionem inlusero, vel sub specie cuiuslibet iuramenti ea quæ promisi, non ea intentione perfecero, sicut a vobis me proficiente credita vel intellecta sunt: veniant super me omnes maledictiones legis, quæ in contemptores mandatorum Dei ore domini pro-

mulgatæ sunt. Veniant etiam super me, et super domum meam, et filios meos omnes plagæ Ægypti, et percussiones eius, et ad terrorem cæterorum ita iudicium Dathan et Abiron super me veniat, ut viventem me terra deglutiât. Sicque, postquam hæc caruero vita, me æternus ignis mancipandum cum diabolo, et suis angelis sociandum suscipiat, et cum habitatoribus Sodomæ et Gomorræ particeps in pœnale supplicium comburendus tradar, et dum ante tribunal metuendi iudicis et gloriosi principis, domini nostri Iesu Christi pervenero, in ea parte adnumerer, quibus terribilis et gloriosus iudex minando iudicaturus est, dicens: Discedite a me maledicti, ite in ignem æternum, qui præparatus est diabolo et angelis eius. Datæ conditiones die vel æra.

(1) XVI (2).

DE CHRISTIANIS MANCIPIIS IUDÆORUM, QUÆ SE
NON PRODIDERINT ESSE CHRISTIANA, SIVE
DE PUBLICATORIBUS EORUM.

Hebræorum mancipia religionis sanctæ titulo consecrata, et dominorum suorum qualibet per-

(1) *En Card. en lugar de esta ley está la siguiente, la qual se halla tambien en el Esc. I. al fin, despues de concluido el código, y de distinta letra, aunque muy antigua. Y está impresa lib. XII. tit. II. l. XVIII.*

(2) *Esc. I. Fls. Ervigius Rex.*

suasione illecta, ab hoc tempore et deinceps si nullo modo se fuisse prodiderint christiana, qualiter sub eorum dominorum iugo persistent, tunc quia indultæ libertatis gratiam respuerint, cui a principe collata fuerint, perpetua servitutis religata catena modis omnibus tenebuntur. Hi tamen, per quos hoc fuerit manifestissime detectum, si et ipsi cuiuslibet iudæi servi sint, conversi ad fidem Christi in libertate persistent. Si autem quilibet christianus hoc prodiderit factum, V. solidos pro unoquoque mancipio christiano accipiet ab eo, qui ea apud se post datam et decretam convictus fuerit tenuisse ordinationem.

XVII (1).

NE IUDÆI A QUOLIBET POTESTATE ACCEPTA EXTRA REGIAM ORDINATIONEM CHRISTIANUM QUEMQUAM IMPERARE, PLECTERE VEL DISTRINGERE AUDEANT.

Nullus iudæorum (2) administrandi, et imperandi vel distringendi potestatem super christianos exercent, excepto si princeps id fieri publica permiserit causa. Siquis autem iudæorum, accepta a quolibet potestate, christianum quemcumque

(1) *Esc. I.* Fls. Ervigius Rex.

(2) *Card. y Esc. I.* a primo anno regni nostri, id est, a die quinto idus ianuarii administrandi, imperandi, distringendi curam vel potestatem.

distringere, plectere, coercere, vel in eum desæ-
vire præsumpserit, aut quidquam ei contra le-
gum vetita, aut excogitata quæ in lege non sunt
inserta, inferre tentaverit, aut medietatem re-
rum suarum fiscos ociandam amittat, aut si nul-
lis fultus fuerit rebus, C. flagella suscipiat de-
calvatus. Illi tamen, qui hanc eis potestatem su-
per christianos exercere præsumpserint, si nobi-
lis qui hoc fecerit persona exstiterit, X. libras
auri principi coactus exsolvat; si tamen minimæ
vilioresque personæ, V. libras auri principi
coacti exsolvant. Quod si non habuerint, unde
componant, centenis flagellis subiaceant, et de-
calvationem suscipiant.

XVIII.

Ervigius Rex.

VT IUDÆORUM SERVI NECDUM ADHUC CONVERTI,
SI AD DEI GRATIAM CONVOLAVERINT, LIBERTATI
DONENTUR.

Quum vas electionis Paulus apostolus prædi-
cet, dicens sive per occasionem, sive per verita-
tem, dummodo Christus adnuntietur, salubre
satis est votum, ut sicut fideles libertatis
provocamus ad gratiam, ita quoque infideli-
bus occasionem præbeamus veniendi ad vi-
tam. Et ideo, si quis iudæorum servus de
servitute eorum et moribus ad gratiam Christi

convolare desiderat, nullus eum catena servitutis retineat, nullus huic tali resistat, nullum a quolibet fidei offendiculum habeat; sed mox, ut se et professione et iusiurandi attestazione christianum ostenderit, et domini sui prævaricationes manifeste prodiderit, vel respuerit, ab omni illico servitutis catena solutus cum omni suo peculio a domino suo eyulsus, libertatis erit effectibus contradendus; sicque proveniet, ut in omnibus omnino rebus ordo ille omnis in eum impleatur, qui de christianis est mancipiis constitutus.

XIX (1).

NE IUDÆI ADMINISTRATORIO USU SUB ORDINE VIL-
LICORUM ATQUE ACTORUM CHRISTIANAM FAMILIAM
REGERE AUDEANT, ET DE DAMNIS EORUM, QUI TA-
LIA HIS ORDINANDA INIUNXERINT.

Si quis iudæorum a quolibet ex laicis commis-
sam curam, vel potestatem super christianos ac-
cepit, ut christianis familiis præsit, quidquid
administrationis suæ cura visus fuerit imperare,
totum fisco adplicare debet: ita ut ipsi, qui
hanc administrandi susceperint curam, C. fla-
gella et decalvationem suscipiant, et medieta-
tem rei suæ fisco sociandam amittant. Sane si
episcopus, vel quilibet ex sacerdotibus, seu mi-

(1) *Esc. I. Fls. Ervigius Rex.*

nistris, clericis quoque, vel monachis administrationem ecclesiasticæ rei illis super christianos explendam iniunxerit, quantum id ipsum fuerit, quod imperandum eis præceperint, tantum de bonis proprietaris suæ fisco nostro applicandum amittant. Quod si rebus exspoliatus extiterit, exsilio subiacebit, quo diutius detentus pro pœnitentiæ discat damnis, quam sit impium, infidos fidelibus præponere christianis.

XX (1).

VT IUDÆUS EX ALIIS PROVINCIIS AD REGNI NOSTRI DITIONEM PERTINENTIBUS VENIENS, EPISCOPO VEL SACERDOTI, SEU IUDICI SE PRÆSENTARE NON DIFFERAT; VEL QUID HUIC IN TOTO OBSERVARE CONVENIAT.

Si quis iudæorum de alia civitate vel provincia nostræ gloriæ oriundi, quolibet succederint loco, episcopo vel sacerdoti sive iudici loci illius se illico repræsentent, tandiu inde non recessuri, quandiu sabbata ritusque cæteros atque festivitates, quæ illi e vicino possunt occurrere, incontaminati videantur sacerdotali testimonio transegisse, ne dum variis huc illucque per loca cursibus promoventur, erroris sui reperiant in

(1) *Esc. I. Fls. Ervigius Rex.*

quocumque latibulum. In ipsis tamen diebus, in quibus eos quolibet loco remorari contingerit, conversationem cum christianis probatissimis habituri sunt, qualiter cum illis et cibos sumere, et participationem communionis christianæ videantur habere. Concursus tamen in ipsis diebus, quibus ritus sui more uti soliti sunt, ad ecclesiam, episcopos, vel sacerdotes habeant, qualiter eorum salutaribus monitis instruantur. Quod si forte placitorum innodatione se esse asserant ligatos, vel cuiuslibet inevitabilis necessitudinis causa constrictos, quod illis non liceat diutine immorari; tunc a sacerdote ipsius loci, ad quem accesserant, relaxati placiti sui cautionem promittant, ut ubi occurrentes per viam festivitates vel sabbata ritus sui, sine testimonio sacerdotis non transeant. Ipse quoque sacerdos loci epistolam manu sua subscriptam eisdem sacerdotibus, per quos se iudæus quisquis ille transiturum dixerit, destinabit: ut evacuata omni fraudis suspicione, tam stantes, quam prope-rantes eos districtio religiosa coerceat. Si quem autem eorum aliter egisse contigerit, tunc episcopo loci ipsius, vel sacerdoti una cum iudice potestas tribuitur, centenis verberare eos flagellis, nec aliter eos ad propria redire permittimus, nisi cum epistolis episcoporum, vel sacerdotum, in quorum territorium visi sunt accessisse. In quibus tamen epistolis sollicite dierum summa notabitur, id est ex quo die ad episcopum ipsius civitatis accesserint, et quod diebus apud

ipsum remorari eos contigerit, vel quo die ab eo ad propria reversuri exierint.

XXI (1).

QUALITER CONVENTUS IUDÆORUM
IN DIEBUS INSTITUTIS AD EP. SCOPUM FIERI DEBEAT.

Omnis iudæorum conventus, in quibuscumque locis vel territoriis habitare videantur, ad episcopum loci, vel sacerdotem diebus sabbatorum, vel cæterarum festivitatum, quas celebrare solent, concurrere, et convenire debebunt, nec in his talibus diebus concessa sibi licentia pervagationis usuri sunt; sed quamdiu excursus dierum ipsorum pertranseat, de quorum celebritate suspicio vertitur, alibi citra sacerdotis sui conniventiam nullo modo movebuntur. Diebus tamen sabbatorum concursus eorum, et lavacro nitidus, et perceptione benedictionis devotus, ad episcopum vel sacerdotem semper est perventurus. Sane in locis illis ubi sacerdotalis præsentia defuerit, concursus eorum omnis, vel conversatio, aut cum iudicibus, aut cum christianis honestissimis erit: qualiter sic eorum societati inhæreant, ut audacter de eorum conversatione bonum perquisiti testimonium dicant. Mulieres sane iudæorum, coniuges scilicet,

(1) *Esc. I. Fls. Ervigius Rex,*

atque etiam filiae in præmemoratis omnibus festivis diebus, quibus errore proprio abutuntur, ne ullius erroris, vel pervagationis reperiant locum, id omnimode servabunt, ut viris earum præsentibus provida episcoporum, vel sacerdotum in eis ordinatio fiat; ut quemadmodum viri earum de præsentia sacerdotali se non differunt, ita et ipsæ, facto concursu, omnibus diebus festivitatum suarum electione sacerdotum, atque pontificum, cum quibus, vel qualibus honestissimis fæminis christianis commorari debeant, ordinentur. Si quis autem huic præceptioni visus fuerit evenire contrarius, publice (1) centenorum flagellorum erit suppliciis feriendus, atque decalvandus. Id tantum præcipue observandum est, ne quorundam sacerdotum carnalium corda, dum virus libidinis execrabili contaminatione exagitat, occasiones quaslibet incurrant, per quas libidinis suæ votum efficiant. Vnde id arctiori sanctione decernimus, ut sic omnis sacerdos hæc instituta legum nostrarum in iam dictis fæminis hebræorum adimpleat, ut nullius peculiaritatis locum cum eisdem fæminis habeat, per quod se sordidare cum eis intendat. Quod si quemlibet sacerdotum contigerit, ut zelum, quo pro christiano nomine uti debeat, frequenter ad libidinis suæ occasionem usurpet: tunc sacerdos

(1) *Card. y Esc. I. publica decalvatione (Esc. I. turpatione) fædatus C. flagellorum erit supplicio feriendus.*

ipse ab honore depositus, exsilio erit perpetuo mancipandus.

XXII (1).

Flavius Ervigius Rex.

VT QUICUMQUE IUDÆUM SECUM OBSEQUENTEM HABUERIT, PETENTE SACERDOTE, EUM APUD SE RETINERE NON AUDEAT.

Si quis laicorum quemlibet ex iudæis, virum scilicet vel fæminam, secum obsequentem habuerit, vel in patrocinio retinuerit, et sublato ex eis pontificum vel sacerdotum privilegio, privata eos sua potestate defenderit, neque eos ad episcopum vel sacerdotem debitis diebus instruendos vel iudicandos remiserit, excommunicationis ab eodem episcopo, cui id fecit, sententia feratur: et amissis illis, quos vindicare nititur, trium librarum auri mulctatione pro unoquoque damnabitur, quæ partibus principis profuturæ manebunt.

(1) *Card. sin autor ni nota.*

XXIII (1).

VT CURA OMNIS DISTRINGENDI IUDÆOS SOLIS
SACERDOTIBUS DEBEATUR.

Horum omnium præceptorum multiplicem curam, et exercendam in perfidis disciplinam, illos nostra gloria, ut impleant, exhortatur, quibus id agendum divina auctoritate committitur. Ait enim spiritus ille, cuius veritas orbem implet: stabunt sacerdotes in iudiciis meis, et iudicabunt leges meas, et præcepta mea: proinde omnibus sacerdotibus hæc, quæ hic a nobis complexa sunt, implenda decernimus, ita ut nullum iudæorum pro ritu suo patiantur a quolibet defendi, nullumque tueri, sed exemptos ab eorum patrociniis, quorum tueri favoribus videntur, in potestatem suam redactos pro eorum salvatione, quid illis catholice agendum fore conveniat, diligentes instituunt: atque in hoc illis erit sollicitior cura, ne in quibuslibet supradictis capitulis hæc institutio nostra tepescat.

(1) *Esc. I. Fls. Ervig. Rex.*

XXIV (1).

DE DAMNIS SACERDOTUM VEL IUDICUM QUI IN
IUDÆOS INSTITUTA LEGUM IMPLERE
NEGLEXERINT.

Consulendum pie est sacerdotibus ecclesiæ divinæ, ne pro delictorum populi impunitate teneantur obnoxii. Quid enim prodest, si non puniatur quisque suo, quum possit tamen alieno puniri peccato? Et ideo ad eorum talium incuriam excitandam huius præceptionis sanctione decernimus, ut si quilibet pontificum, aut cupiditate inlectus, aut malignæ voluntatis incuria tepidus prædicta hæc, quæ iussa sunt in iudæos decreta, noluerit adimplere, scilicet, ut detecta vel nuntiata sibimet errata perfidiæ nulla videatur æquitatis corrigere censura; et trium mensium excommunicationis sententiam perferat, et unam libram auri de suis rebus propriis fisco sociandam amittat: quod si non habuerit unde componat, sex mensibus sub excommunicationis censura persistat, et insuper ad tepiditatem illius incuriæ corrigendam sit cuilibet episcopo licitum, in quo zelus Dei fuerit excitatus, vice illius episcopi, talium perfidorum errata corrigere, et hæc quæ ille neglexerat emendare. Quod si aliena simulatio, vel incuria episco-

(1) *Esc. I. Fl. Ervig. Rex.*

porum aliorum in alterius correctione, zelo hæsitante, distulerit emendare, diutinusque fuerit in eis hæsitatum, ut sibi commissa differant corrigere: tunc principis præceptione eorum episcoporum arguatur socordia, et perfidorum ulciscantur errata. Hic etiam ordo eodem modo, eodemque ordine, sicut superius de episcopis constitutum est, in cæteris quoque religiosis observandus est; id est, in presbyteris, diaconibus, vel etiam clericis, quibus horum infidelium ab episcopo suo cura regendi commissa est. Iudices tamen, qui eorundem iudæorum crimina comperta, vel nuntiata sibi exstiterint, et legali continuo non damnaverint ultione, tunc sicut et de episcopis constitutum est, unam libram auri fisco persolvant. Tunc tamen sacerdotes, vel iudices, vel supradicti, omnes quibus regendi cura commissa est, ab his damnis erunt pœnitus alieni, cum impeditos se fuisse pro talium districtione a rege probaverint.

XXV.

Ervigius Rex.

NE IUDICES QUICUMQUE DE PERFIDORUM
EXCESSIBUS EXTRA SACERDOTUM CONNIVENTIAM
IUDICARE PRÆSUMANT.

Iudices omnes nihil de perfidorum excessibus
citra sacerdotis conniventiam iudicabunt, ne cu-

piditas ecclesiarum fidem sanctam maculet acceptione munerum: et tamen, si ut adsolet, præsentia defuerit sacerdotis, sola potestate iudicum distringendi sunt. Sane si episcopum a sede sua contigerit, aut in vicino, aut longe forsitan progredi, talem ex sacerdotibus pro sui vice relinquat, qui una cum iudice territorii hæc instituta sine muneris acceptione perficiat.

XXVI (1).

VT EPISCOPI TUNC IMMUNES HABEANTUR A DAMNIS HORUM, CUM PRESBYTERI EA QUÆ IPSI NON CORREXERINT, AD EOS NON REMISERINT CORRIGENDA.

Presbyteri, diacones, seu cætera religiositas universa, vel iudices universi per diversa loca vel territoria constituti, prout unusquisque conventus iudæorum ad se pertinere cognoverit, secundum totius institutionis nostræ decreta eos distringere, vel coercere non differant: ea vero, quæ ab ipsis nequiverint corrigi, ad cognitionem principis, atque pontificum emendanda reducant: sicque fiet, ut constituta damna non perferant, si suis unusquisque hæc pontificibus innotescat. Episcopi quoque ipsi tunc erunt immunes a damno, quando eis crimen talium non fuerit per subditos nuntiatum.

(1) *Esc. I. Fls. Gls. Ervigius Rex,*

XXVII.

Ervigius Rex (1).

DE SERVATA PRINCIPIBUS POTESTATE MISERENDI
IN HIS, QUI CONVERSI AD FIDEM CHRISTI
VERACITER FUERINT.

Hac sane præceptorum multiplici diligentia, quam ordinatis lineis superius in toto decrevit nostra serenitas, ubicumque superius offensorum culpas ita moderari decrevimus, ut exutos rebus sub exilii ærumna religemus: hanc nobis vel successoribus nostris miserendi licentiam reservamus, ut si quemcumque a laqueis diaboli ex eis resipisci contigerit, et probabiliter in Sancta Trinitatem crediderint; hoc quod de illis sacerdotes vel iudices, in quorum territoriis degunt, testimonium adnexerint, atque opera eorum cum veridico eorum testimonio adprobaverint concordare, erit nobis, nostrisque successoribus in his et talibus, et miserendi votum, et efficiendi propositum: id est, ut postquam eorum professio cum iuratione, aut testatione regię agnitioni claruerit, licitum habeat principalis potestas, et rebus eos iterum investire, et ab exsiliorum ergastulo revocare. Iam vero, si quis ex eis postquam se professus fuerit esse

(1) *Card. sin autor.*

christianum, ad erroris sui proprii redierit vomitum, et quodcumque in eo repertum fuerit prævaricationis indicium, ita in eos secundum modum culpæ, quem incurrerit, irrevocabilis dictabitur damnationis sententia, ut ad veniam ultionis nullatenus redeat; sed sive capitalis, sive minoris culpæ dignus sit pœna, sine ulla retractatione irremisibilem legem suscipiat.

XXVIII (1).

VT EPISCOPI OMNIBUS IUDÆIS AD SE PERTINENTIBUS LIBELLUM HUNC DE SUIS ERRORIBUS EDITUM TRADANT, ET UT PROFESSIONES EORUM VEL CONDITIONES IN SCRINIIS ECCLESIE RECORDANT.

Solet interdum latebrosæ mentis perversitas ignorantie opponere angulum in eo, quod se simulat ignorare præceptum, ut eo quodammodo excusabilem se a pœna pronuntiet, quod se novellæ sanctionis ordinem defendit penitus ignorasse: et ideo ad huius excusationis evellendam malitiam ab episcopis omnibus, vel sacerdotibus tenendum fore præcipimus, ut unusquisque conventum ad se pertinentem iudæorum de institutionibus, quas in eorum perfidiam nuper edidimus, instruat, et libellum eis huius operis tradat, qui et manifeste illis in conventu

(1) *Esc. I, Fls. Ervigijs Rex.*

relegatur ecclesiæ, atque semper secum pro testimonio instructionis reportent. Iam vero, postquam illis publice in ecclesia fuerit lectus libe-
 iste, vel traditus, si quis eorum postea, aut se defuisse, quum legeretur, contendat; aut igno-
 rasse, quæ inibi præcepta sunt, asserat: nulla se ulterius poterit excusatione defendere; sed in quocumque postea fuerit quisquis ille prævari-
 cator inventus, in nullo erit harum legum sen-
 tentiam evasurus. Nam et illud necessario huic legi adiicimus, ut omnium professionum, atque conditionum scripturas, quas quisque ille iudæus sacerdoti suo amodo obtulerit, sollicite unusquisque sacerdos in actis suæ ecclesiæ con-
 dat, qualiter pro eorumdem perfidorum testi-
 monio studiosius conservare persistat (1).

(1) *Esc. I. persistent.* Lectæ sunt leges suprascriptæ omnibus iudæis in ecclesia Sanctæ Mariæ Toletæ sub die VI. kalendas februar. anno feliciter primo gloriosi domini nostri Ervigii regis Sūt.

En el código de Card. sigue una ley, que dice:

XXIX. *Lex in conclusione harum præteritarum legum edita et a præteritis principibus confirmata.*

Has vero leges, quas pietatis et religionis amore condidimus pro nostro populique remedio, in perpetuum suffragante auctore domino valituras esse censemus. Successores quoque nostros legum harum instituta servantem victricem Christi victores faciat dextera, et eius solium in veritate confirmet, cuius in hac fide inspexerit divina clementia. Et licet harum legum prolatam sententiam a nemine temerari posse credamus,

audacia tamen transgressoris, et non venerabiliter conservantis sit in hoc sæculo ignominiosior cunctis omnibus, et vita illius eodem tempore concidat. Quod si partis assensu in tam nefariam eum voluntatem perduxerit detestanda temeritas, tantum obnoxius in æternum peccatorum mole detineatur, in quantum transgressus fuerit legis huius salubre decretum. Futuri etiam examinis terribile quum patuerit tempus, et metuendus adventus domini fuerit reseratus, discretus a christiano grege perspicuo ad lævam cum hæbreis exuratur flammis atrocibus, commitante sibi diabolo, ut ultrix in transgressoribus æterna pœna desæviat, et locuplex remuneratio christianis, Deo favente, hic et in æternum copiosa perveniat. Amem.

GLOSSARIUM

VOCVM BARBARARVM ET EXOTICARVM

QUÆ IN LIBRO IUDICVM CONTINENTVR.

A

- Abinceps*. Deinceps.
- Aborbitare*. Decedere, quasi ab orbita deflectere, declinare.
- Aborsus*. Abortus, partus immaturus.
- Abortare*. Immature parere.
- Absconsus*. Absconditus. Verbalis hoc delectatus imprimis est Jul. Firmicus, qui inde etiam substantivum formavit *absconsor*?
- Absentia*. Defectus.
- Accola*. Colonus seu adscriptitius, qui simul cum prædio venibat.
- Achorosus capite vel cervice*. Sic melius pro *macro-sus* vel *macrosus*. *Achorosus* autem ille est, qui caput habet ulceribus plenum, pute manantibus. Nam *achores*, græc. ἀχῶρες, ulcera sunt capitis puerorum manantia, quæ Suidas exponit *furfures capitis*.
- Actor*. Populi rerum vel causarum defensor, patronus. Dicitur etiam *actor regis*, et *actor publicus*.

Adæratio. Ad æris pretium redactio, vel taxatio.

Adaquare. Iumentis aquam ad bibendum porrigere.

Adcrescere. Evenire, oriri.

Adnotatus. Damnatus, reus.

Adponere. Audere, statuere.

Adpretiare. Pretium statuere, pretium rei cuiuspiam imponere.

Adprobare. Ostendere.

Adprobatus. Convictus.

Adtemptare. Conari, sollicitare.

Adversitas. Incursio, insurrectio.

Advivere. Vivere, superstitem esse.

Adulter. Stuprator, fornicator.

Adulterare. Stuprare, fornicari, virginem corrumpere.

Adulterium. Stuprum, et quævis fornicatio.

Æra. In divisione librorum caput, sectio.

Æterna lex. Lex perpetuo servanda. Idem significat lib. XII. tit. III. l. I. p. 149. *lex iugi temporum æternitate valitura.*

Æternum cæsilium. Perpetuum, non ad tempus, sed usque ad mortem.

Altare. Ad altare sanctum, vel ad altaria sancta confugere. In ecclesia vel templo christianorum asylum quærere.

Altarium. Altare.

Alternatus. Alternus, mutuus.

Amalachita vel *Amalechita.* Amalecita. Amalecitæ posteri Amalec, nepotis Esau ex filio Eliphaz et concubina Tamna (Genes. XXXVI. 12.),

regionem inhabitarunt inter Cadesch et urbem Palmarum sive Engaddi, loca nempe mari magno viciniora, et propinqua regioni Philistæorum.

Ambitio. Copia, abundantia.

Ambitio. Avaritia.

Angaria. Onus personis aut agris impositum; tum et iniuria, vexatio.

Angulus. Dolus, vafricies, calliditas.

Anima. Vita.

Animus. Homo. Eodem sensu *animam* dixere medii ævi scriptores.

Annona. Ordeum, triticum, frumentum secale, bladum.

Annonarius. Erogor annonæ; officialis seu magistratus, qui militibus in civitatibus et castellis constitutis *annonam* sine fraude exhibebat.

Annositas. Annorum series.

Annulus. Sigillum quo iudex vel saio aliquid ob-signabat, fraudis vitandæ gratia. Nam veteres annulo sigilla imprimebant.

Anti-christus. Futurus in fine mundi seductor populorum.

Apertus campus. Incultus, desertus.

Apostaticus. Apostata; monachus, qui a vita monastica, spretis votis, deficit.

Apostatizare. A monastica vita, spretis votis, deficere; ad sæcularem vitam, relicto monasterio, redire.

Applicare. In agro, in itinere sub tentoriis degere.

Aqua maior. Flumen.

Aratrum. Agri modus, mensura: quantum terræ uno aratro arari potest.

Arbitrari. Ob oculos ponere, contemplari.

Arca. Agrimensuris signum finale in prædiorum finibus constitutum.

Arca, Arca publica. Fiscus, thesaurus publicus.

Arduus. Aretus, adstrictus.

Argentarius. Qui in regia domo custodiebat argentum: tum et monetariorum præpositus.

Argenteus. Vetus apud francos et alias gentes septentrionales nummus. Octo argentei uni solidi aureo respondebant.

Argenteus. Nummus argenteus. Corrupte dicitur etiam *argencius, argencium, argenzum.*

Argumentatio. Ars vel stropa, qua quis fallitur.

Argumentum. Ars, qua quis fallitur, fraus.

Aripennis. Mensura, qua finitores et agrimensores agros metiuntur. Non una fuit semper et ubivis *aripennis* mensura.

Arrae. Munera in sponsalibus dari solita.

Artifex. Dolosus, duplex.

Attentare. Conari.

Auctor. Rerum omnium conditor, creator Deus.

Auctoritas. Diploma regis, edictum iudicis, constitutio.

Audientia. Consessus, conventus.

Audientia. Iudicium.

Auditor. Iudex: inquisitor a iudice delegatus ad rerum controversarum veritatem detegendam.

Auditus. Auris.

Autenticum. Originale instrumentum.

B

Basilica. Templum, ædes sacra.

Basilicarum Dei se defensionem committere. In templo asylum quærere. V. *Ad altaria sancta confugere.*

Blasphemare. Deo maledicere, impie loqui.

Blasphemator. Blasphemus, qui Deo maledicit.

Blasphemia. In Deum maledictio, impium verbum.

Beneficium. Compensatio.

Boni homines. Viri probi.

Brumæ. Hyemale tempus. *Brumam* dixere veteres solstitii hyemalis diem, quo sol ingreditur primum gradum capricornii.

Bucella. Buccella, morsella panis.

Bucellarius. Buccellarius, qui in alterius patrocinio est, et patroni panem edit, cliens, parasitus.

C.

Caballus. Equus vilior, qui pistrinis, agriculturæ et vecturis mercium inservit.

Calumnia. Pœna pecuniaria.

Calx. Plaga vel contusio calce inflictæ.

Canon. Lex ecclesiastica.

Canon. Pensitatio, pensio annua.

Capita maiora. Armenti pecudes, videlicet boves, cameli, cervi, equi, muli.

Capita minora. Gregis pecora, oves nimirum; capræ, porci.

In capite alterius torqueri. Torqueri pro crimine ab alio commisso, ut qui torquetur illud detegat.

Capitulum. Canon ecclesiasticus.

Capitulum. Regia sanctio, ea potissimum quæ edebatur in publicis comitiis, in casibus quos leges non designabant.

Capitulum. Dictum, sententia, causa.

Captiositas. Calliditas, fraudulentia.

Caput. Quodcumque in recensione numerum efficit.

Character vel *Character.* Signum, quod arbori, saxo, aut animanti imprimitur aut inuritur, ut ex eo dignosci possit.

Carcerarius. Carceris custos.

Carica. Patronimicum primo ficus optimæ: deinde pro omni ficu, præsertim arida, dici cœpit.

Caricare. Onerare: a *carica* seu *carrica*, onus.

Carricare. Onerare, onus imponere, curru vehere.

Castellum. Parvum castrum; pagus seu vicus fossa murisque einctus.

Casus pro *ausus*, videtur mendum: nam utrumque facile librarii confundunt.

Cataplus. Locus conclusus, vel statio munita, quo importantur merces, et inde exportantur.

Catenaticum seu *Catenatum.* Quod *catenæ* vel carceris nomine commentariensi datur.

Catholicus amor. Charitas, Christi dilectio.

Causa. Iudicium, placitum. Inde *causam movere*, *in causam vocare*.

- Causare.* Litigare, causam agere.
- Causatio.* Accusatio, lis, controversia.
- Celsitudo.* Honorarius regum titulus.
- Censio.* Onus, gravamen.
- Censura.* Animadversio, castigatio, pœna.
- Centena.* Centum milites, quibus præerat centenarius.
- Centenarius.* Qui centum militibus præerat. Veteribus *centurio*.
- Charta.* Instrumentum, contractus, conventio.
- Chartula.* Charta, instrumentum.
- Chorus.* Templum, altare.
- Christianitas.* Religio christiana.
- Christianus.* Ad Christum pertinens, Christi asecla.
- Clementissimus.* Honorarius imperatorum ac regum titulus.
- Clusura.* Locus ubi concluduntur aquæ fluminis.
- Clusura.* Septum in quo bestię custodiuntur.
- Cognitior.* Cui res plenius et clarius nota est.
- Comes.* Judex civitatis, præfectus, qui civitati præest, in eaque iudicis munus implet.
- Christicola.* Christi cultor, christianus.
- Circulus.* Circus, quo dolia et vascula constringi et contineri solent.
- Circumcidere.* Iudaico ritu præputium abscindere.
- Circumcissio.* Abscissio præputii, qua consignabatur iudæorum caro, ut populus ille a cæteris distingueretur.

Clausa. Septum in quo animalia custodiuntur, vel quo vineæ, prata vel arva muniuntur.

Clausura. Ager sepibus clausus.

Clausura. Locus ubi concluduntur aquæ fluminis. Dicitur etiam *clusura, exclusa, conclusio aquarum.*

Clementia. Titulus honorarius principum.

Commodum. Stipendium.

Commonitorium. Epistola, qua quis commonetur, ut rem mandatam exequatur.

Comparare. Emere.

Compeditus. In carcere detentus.

Compendium. Precaria, redditus.

Complanare. Diruere.

Componere. Delictum transactione et compositione interveniente expiare ac luere, et cum læso aut eius hæredibus de mulcta ac pœna propter illud irroganda pacisci.

Componere. Mulctam pecuniariam a lege definitam, vel a iudice pro delicti vel criminis modo et qualitate statutam, solvere.

Componere. Statuere, stabilire.

Compositio. Pecuniæ summa vel mulcta sonti imposita ad luendum crimen, damnumve resartendum.

Compulsor exercitus. Qui iussu Regis milites in hostem exire compellebat.

Conare. Conari.

• *Conclusio aquarum.* Locus ubi concluduntur aquæ. Dicitur etiam *Exclusa.*

Conclusum. Ager, seu quivis locus sepibus munitus

- Condemnatio.* Delicti pœna, vindicta.
- Conductus.* Tutela, defensio.
- Confugium facere.* Confugere, accurrere.
- Congermani ad calcem.* Filii duorum fratrum.
- Conlaqueare.* Illaqueare, laqueo constringere, irretire.
- Conludium.* Dolus, fraus.
- Conludium.* Collusio, iurgium, rixæ.
- Conscientiam iuramento expiare.* Proprio iuramento, vel si oporteat iuramento compurgatorum, super obiecto crimine diffamati innocentiam probare, ostendere.
- Conscientiam Sacramentis purgare.* V. *Conscientiam iuramento expiare.*
- Consciens.* Complex. *Falsitatis consciens.* adulterati vel corrupti chirographi particeps.
- Consequens.* Æquum, iustum, fas
- Constitutio.* Præstatio, quæ ex constituto exsolvitur
- Contemplatio.* Respectus.
- Contentionis apex.* Rixandi, litigandi libido.
- Continere.* Fovere, custodire.
- Contingere.* Custodire.
- Contropare.* Adplicare, comparare.
- Contropatio.* Quasi *contrapactio*, ait Dufresnius: compensatio.
- Contumelium.* Contumelia.
- Contumelium corporis.* Vulnus inflictum.
- Conventus certantium.* Exercitus. Dicitur etiam *conventus mercantium.*
- Conventus mercantium.* Emporium, forum publicum, nundinæ publicæ, feriæ.

Conventus merentium. Exercitus. Nam *merentes* hoc loco milites designari censet Dufresn.

Copulum. Copula, copulatio.

Cors vel cortis. Veteribus erat atrium rusticum stabulis et aliis ædificiis circumdatum.

Cotosus. Qui caput habet ulceribus scatens. Hisp. codd. *gotroso*.

Creare. Gignere, procreare.

Creatus. Genitus.

Credulitas. Professio fidei.

Criminalis culpa. Crimen capitale.

Cultor ecclesiæ. Ædituus, presbiter, cui cura et custodia ecclesiæ demandata est, qui etiam *custos ecclesiæ* appellatur.

Curialis. Decurio, qui civilia munera procurabat, unde nomen sortitus est.

Curtare. Abscindere, amputare.

Custos ecclesiæ. Ædituus, clericus cui cura et custodia ecclesiæ demandata est. Vocatur etiam *custos basilicæ, custos sacrarii*.

D.

Debilis. Vulneratus.

Debilitare. Mutilare, truncare.

Debilitare. Vulnerare, inutilem reddere.

Debilitatio. Vulnus.

Debilitatio. Mutilatio.

Debilitatus. Vulneratus.

Debilitatus. Membro aliquo mutilatus.

Decalvare. Ad cutem caput radere.

Decalvatio. Pœna ad ignominiam et iniuriam per abscissionem capillorum inflicta.

Decania. V. *Decanus.*

Decanus. In re militari qui decem militibus præpositus est, quorum manipulus *decania* vocatur.

Decimum. Decima, vel decima pars alicuius rei, quæ vice tributi exsolvitur.

Decuria. Nota X. seu incisio facta in arboribus, saxis, aut rupibus.

Defensor. Syndicus, qui negotia civitatis suscipiebat: tribunus plebis decretis civium electus ut disciplinæ invigilaret, tributa curaret, naucleros et mercatores tueretur etc.

Defrangere. Disrumpere, perdere, incultum, horridum reddere.

Deligare. Delegare.

Denotatus. Convictus.

Desecare. Secus interpretari, perperam intelligere.

Designanter. Designate.

Designare. Signum vel sigillum tollere, auferre.

Deturpatio. Abscissio, læsio.

Devota. Femina, virgo, quæ se Deo vovit.

Differre se. Separari, abesse, abire, discedere.

Difficilitas. Difficultas.

Digniter. Digne.

Dilatatus. Ditatus, dives factus.

Dilectus. Diligenter conservatus, incolumis.

Diligere. Diligenter servare, incolumem reddere.

Diluere. Demere, radere.

Dicæsanus, a. Dicæcesim constituens.

Disciplina. Flagellatio ex decreto iudicis inflicta.

Disciplina. Pœna ex decreto iudicis inflicta.

Disciplinam non ad infamiæ notam pertinere. Nullam infamiæ notam viris liberis et ingenuis flagellationi pœnam inurere.

Disponsare. Desponsare, despondere.

Dispositum. Consilium, intentio, animi decretum.

Dissimulare. Differre, reluctari, nolle.

Disturbator. Qui avertit, vel separat aliquem ab alio.

Disturpatus. Deturpatus, fœdus, turpis.

Divalis. Regius, supremus. Sic *Divale officium*, munus regium, auctoritas Principis: *Divalis iussio*, *Divale constitutum*, *Divalis sanctio*, *Divale præceptum*, *Divales litteræ*, edictum, lex, mandatum Regis, Imperatoris.

Divinus. Augur, ariolus, fatidicus.

Divus. Faustus, felix.

Duplatio. Duplicatio, in duplum auctio.

Dux. Multarum civitatum præses, quæ singulæ a comitibus regebantur.

E.

Ecclesia Dei. Templum.

Ad Ecclesiæ porticos confugere. V. Ad altare sanctum confugere.

Elementum fluens. Aqua.

- Eligere.* Iudicare, existimare.
- Elogium.* Ut hic *profanationis elogium* pro crimine, vel criminis nota, sic *elogium* apud mediævi scriptores ignominiam aut criminum ordinem denotat.
- Ad episcopum confugere.* In episcopali domo asylum quærere.
- Erroneus.* Errans, vagans.
- Evertere.* Dolo malo disperdere, iniuria occidere.
- Examen.* Iudicium. S. Eulog. (Memor. lib. 1.)
Nec terrorem futuri examinis metuat.
- Examen publicum.* Iudicis sententia.
- Examinatio caldarie.* Una ex purgationibus vulgaribus quas *iudicia Dei* appellabant. In eo examine qui de crimine suspectus erat, quo se purgaret, manum in aquam ferventem nudato brachio immittebat; atque si illæsam extraheret, innocens, si contra, reus pronuntiabatur.
- Examinatio iudicis vel iudicialis.* Processus, iudicium. (V. *Examen*).
- Examinatio pœnalis, vel pœnæ.* Pœna corporalis, tortura, afflictio.
- Excepto.* Præter, nisi.
- Excludere flumen.* Defixis per flumen lignis, aggregatisque lapidum magnorum acervis aquas concludere.
- Exclusa.* Locus ubi concluduntur aquæ.
- Excommunicatio.* A quibusdam cibis prohibitio. Non semper mediæ ætas accepit excommunicationem rigore pro ecclesiastica censura; quandoque enim excommunicari dicebantur qui

a mensa tantum aut a quibusdam cibis, aut a cohabitatione arcebantur.

Excutere. De alterius manibus eripere.

Exercitalis. Miles.

Expeditio vel *Expeditio publica.* Apparatus militaris.

Explorare. Exposcere.

F.

Factio. Prævum facinus, malitia, unde *factiosus*, malitiosus.

Facultas. Quod quisque in patrimonio ac bonis habet. *Facultates equestris ordinis* pro censu equestri Plinius dixit.

Facundior. Ditiior.

Falsare. Adulterare, corrumpere.

Fatigium. Ærumna, molestia, calamitas.

Feria. Quilibet hebdomadæ dies, excepto dominico.

Ferire. Punire, pœnam infligere.

Festum nuptiale. Videtur mendum pro *œdus*, ut habet cod. Cardon. Nisi forte *nuptiale festum* nuptialem pompam significet.

Fidelis. Christianus, catholicus, qui Romanæ Ecclesiæ fidem amplectitur.

Fidelis. Subditus, vasallus.

Fides. Secta, credulitas.

Fides religiosa. Fides catholica.

Fiscalis, res fiscales. Quæ ad regium fiscum pertinent.

Fiscalis servus. Qui fisco seu prædio principis deserviebat, eratque ei quodammodo addictus.

Dicebatur etiam *fiscalinus*.

Flagella sustentare, sustinere, suscipere. Flagellari.

Flagellis fustigare. Flagellare.

Flagellum. Ictus flagelli.

Flebotomare vel Phlebotomare. Venam incidere.

Flebotomia. Incisio venæ.

Flebotomum. Venæ incisio. Forte scalpellum chirurgicum.

Fortialiter. Potenter, fortiter.

Fossatum vel fossatus. Vallum, fossa.

Fraternitas. Societas inita inter unius ditionis aut regni membra.

Functio: Tributorum exolutio.

Fuscare. Maculare, polluere.

Fustigare. Fustibus percutere, cædere.

G.

Gardingus. In aula Gothor. Hisp. Regum maior quidam et honoratior palatii officialis, cui forte commissa erat regis custodia, a teutonic. *garde custodia*: nisi optimatem palatii absolute significet, a *gard*, aula, palatium: vel præfectum urbis, si denominatio fiat a *gard*, urbs.

Genebrosus. Hisp. codd. *tinnoso*.

Gestum legale. Lex.

Gillonarius, Gellenarius. Qui *gillonum* seu *gellonum* curam gerit. *Gillo* seu *gello* aqualis sive vasis genus est, quod alias *baucalis* dicebatur,

a græco βαρκαλίον, ut cognoscimus ex Glossis latino-græcis, ex Isidoro, Papia, etc.

Glandifer. Glandibus abundans.

Gloria. Titulus honorarius Regibus et magnatibus concessus.

Gotrosus. V. Cotrosus.

Grandævus. V. Gardingus.

Gratissime. Libentissime.

Gravedo. Afflictio, molestia, pondus. Quandoque etiam *gravitatem* denotat, constantiam nempe quandam in honestate decoreque servandis.

Gratosus. Molestus, incommodus, gravis.

Guardia. Custodia, præsidium, statio. Inde *guardiare: guardare*, custodire, tueri, defendere.

H.

Habitio. Tenuta, possessio.

Hæreditare. Hæreditatem obtinere, succedere.

Hæresium. Pro *hæresum*, mendum videtur librarii. Forte pro *haereticorum* mendosius: nam Hisp. codd. reddunt *los herejes*.

Holographus. Græce ὁλόγραφος pro ἰδιόγραφος ab ὀλογραφεῖν, integras dictiones scribere. Iuris consulti ὁλόγραφον vocant testamentum, quod testatoris manu perscriptum est, non autem sola subscriptione firmatum.

Honor. Maior et excellentior in Ecclesia dignitas ut est episcopatus, presbyteratus.

Hospes. Villæ seu pagi incola.

Hostilitas. Exercitus irruens.

Humanitatem dare. Hospitio excipere; cibum potumque vitæ necessarium tribuere.

Humiliare. Dehonestare.

Hymnidicus. Hymnorum, seu carminum qui in Dei laudem dicuntur, auctor, decantator.

Hypochysma vel *Hypochysis.* Quædam oculorum infirmitas.

I.

Immissor tempestatum. Qui magicis præstigiis grandines, procellas, turbinesve inducere fingit.

Immitere. Suadere, consentire.

Impastus locus. Ager cuius herbam vel messem aut fructus bestię paverunt.

Impensio. Donatio.

Importabilis, e. Quod nequit portari, ferri.

Impossibilis. Impotens.

Incantatio. Illusio per magica præstigia, vel phantasmata dæmonum.

Incantator. Qui magicis præstigiis illudere fingit.

Incestivus, Incestiva coniugia. Incestus, incesta coniugia.

Incognite. Clam.

Indesinens. Perpetuus.

Indicator. Accusator.

Infamium. Infamia, probrum.

Infans. Puer, adolescentulus.

Infantia. Infans.

Inferna. Inferi, loca inferna.

Infideliore vel *infidelius*. Infidelis, incredulus.

Infidus. Infidelis, incredulus.

Iniuriare. Inferre damnum, nocere.

Inlicenter. Contra fas ac ius.

Inlustris pro *illustris* passim occurrit. Erant autem *illustres* honoratiores, vel hoc titulo donati, quorum gradus Seldenus (lib. de Tit. honor) aliique recensent.

Innodatio. Vinculum.

Innotescere. Notum facere.

Innox. Innocens, innoxius.

Inolitus. Insuetus, innatus, naturalis.

Inordinatus. *Inordinatus* mori dicitur, qui tabulis testamenti non confectis decedit.

Inquietare. Invadere.

Inquietudo. Oppositio, molestia.

Inretractabilis. Irrevocabilis.

Inrumpere. Impedire, prohibere.

Inscribere. Accusare.

Inscriptio. Accusatio coram iudice facta sub quadam formula, qua accusator se erga accusatum constringebat, si in probatione deficeret, ut pœnam noxii subeat.

Insignium. Signum.

Intemporabiliter. Sine tempore, ab æterno, semper.

Intemporaliter. Sine tempore, ab æterno, semper.

Intentio. Lis, contentio.

Intentio. Accusatio.

Interclusus. Implicatus, ligatus.

Intimare. Notum facere.

Inventarium. Descriptio rerum, quæ post alicuius decessum in illius bonis reperiuntur.

Investire. In possessionem mittere.

Involare. Furari, rapere, vi auferre.

Isox. Salmo, nobilis piscis.

Iterans. Iter faciens, itinerans.

Iteratim. Iterum, secundo, denuo.

J.

Jactura. Pœna, mulcta.

Judaizare. Iudæorum ritus et mores sectari.

Judex iniquitatis. Iudex iniquus.

L.

Labor. Agri cultura.

Labor. Terra arabilis, culturæ idonea.

Laborare. Agrum colere.

Laboratum. Agri cultura.

Laicalis. Ad laicum pertinens.

Lavacrum. Baptismus.

Lavacrum sanctum. Baptismus.

Legalis ordo, vel *censura*. Lex, sanctio.

Legaliter. Legitime, secundum leges.

Leudes. Milites, legionarii, ministeriales ad expeditionem lecti; vasalli, subditi quos alii homines vel *servientes* appellant. Interdum dicuntur *Leudes* vasalli nobiliores.

Liberare. Expedire, indicare.

Libertare. Liberum facere, manumittere.

Licenter. Licite.

Ligamentum. Veneficium et omne maleficii genus.

Linea. Stirps, series cognationis, qua cognati inter se cohærent.

Longævitas. Longum tempus, diuturnitas.

Luna. Quilibet mensis.

M

Machinare. Machinari.

Macrosus capite vel cervice. Mendum videtur pro *Achorosus.* (V. *Achorosus.*)

Malacita. Amalecita. V. *Amalachita.*

Maleficium. Præstigiandi ars, veneficium, magorum superstitio.

Maleficus. Magus, incantator. Vox nota SS. Hieronymo, Augustino, aliisque ecclesiasticis scriptoribus; vulgi consuetudine introducta fuit, ut docet Lactantius.

Mandatum. Procurationis charta.

Mansor. Qui ingenui aut servi agrum excolit.

Marcosus capite vel cervice. Mendum pro *Achorosus* (V. *Achorosus.*) *Marcosus* ille esse videtur, qui cervicem habet equinæ similem.

Meliorare. Meliorem vel melius reddere. Priv. Adph. VII. ap. Buriel. DD. 69. in Regia Bibliotheca Matritensi. *Illos privilegios, quos... melioravit et confirmavit.*

Meliorari. Convalescere.

Melioratus. Melior, fidedignior.

Membrum Christi. Fidelis, christianus,

- Mesox.* Salmo. V. *Isox.*
- Messivæ feriæ.* Dies, in quibus ob messium collectionem nullus ad causam dicendam venire cogebatur.
- Meta dierum.* Tempus præscriptum, dies præfiniti.
- Mille vel Millium.* Milliare, milliarium, spatium mille passuum.
- Millenarius.* Qui mille præes militibus.
- Molinus, Molinum.* Molendinum, domus ubi molitur farina et teritur.
- Mortalis culpa.* Crimen cuius pœna mors est.
- Mortalis pœna.* Pœna capitis.
- Munificare.* Munera largiri.

N.

- Neomenia.* Festum iudæorum, quod faciunt in novilunio. Vox græca est: *Νεομηνία*, nova luna, vel novilunium.
- Nobilis.* Dominus, clarus, illustris. Gothi, sicut Saxones et aliæ septentrionales gentes divisi sunt in *nobiles*, *ingenuos* et *servos*.
- Nolenter.* Invite.
- Notabilis.* Reprehensibilis, nota dignus.
- Notarius vel Notarius publicus.* Publicorum instrumentorum scriptor.
- Notarius regiæ celsitudinis.* Qui in populis regiæ ditioni subiectis suo officio uti, et instrumenta conficere poterat. Eodem sensu *Notarii Re-*

gis, Notarii Imperiales in medii ævi chartis reperiuntur.

Numerarius. Qui publicum nummum, pecuniam nempe regiam, ex tributis et portoriis et vectigalibus partam, in æraria inferebat.

Numerositas. Multitudo.

O

Obcelatio. Occultatio. *Obcelare* pro *celare*, *occultare* invenitur in Concil. Tolet. XIII. cap. XI.

Obhorrescere. Abhorrere, fugere.

Obiectio. Noxa, damnum.

Observantia. Lex.

Octeni. Octo.

Omittere. Dimittere.

Omnem visionem oculorum extinguere. Oculos eruere.

Omnimodis. Omnino, omnibus modis.

Omnimodus. Universalis, omnes complectens.

Oppignorare. Oppignerare, pignori tradere.

Ordo. Statutum, ordinatio.

Ordo, seu Ordo religionis. Professie monastica.

(V. *Religio.*)

Ordo tonsuræ. Professio monastica.

Ossum. Os, ossis.

P.

Pacis assertor. Qui sola faciendæ pacis intentione, regali destinantur auctoritate. Hispanis olim *mandaderos de paz.*

- Pactitare.* Pacisci, pactum inire.
- Palatinum officium.* Aulæ regiae proceres.
- Palatinum officium.* Dignitas regni aulica.
- Palatium.* Domus regia, aula, curia.
- Parens.* Cognatus, agnatus, sanguine proximus.
- Parentalis.* Ad parentes pertinens.
- Paroecia.* Episcopi territorium, tum et ecclesia presbyteri, a greca voce παροικία, quæ significat domorum adunationem, seu contiguas habitationes.
- Paroecitanus.* Ad paroeciam pertinens: tum et qui ex paroecia est alicuius episcopi aut presbyteri.
- Pars.* Quicumque in lite contendit, sive agat sive defendat.
- Pars.* Qui ad alio causam aut mandatum habet.
- Pars.* Regio, ditio.
- In parte.* Seorsum, separatim.
- Participium.* Participatio, communio.
- Paschales dies.* Integra hebdomada a Dominica Resurrectionis usque ad sabbatum in Albis.
- Pascua, æ.* Pascuum.
- Pascuarium.* Quod pro Pascuis præstatur.
- Pascuosus.* Pascuus, pascua continens.
- Patronus.* Dominus.
- Patulum os.* Apertum os.
- Peculiare vel Peculiaris.* Peculium, quod nempe servus domini permissu possidet.
- Peculiaritas.* Consuetudo, familiaritas.
- Pensare.* Cogitare, æstimare.
- Percipere.* Edere, comedere.

- Percomplere.* Implere, solvere.
- Perditionem exhibere.* Damnum inferre.
- Perimere.* Cohibere, ulcisci.
- Periurare.* Falso iurare, deierare.
- Permissium.* Permissio.
- Persona.* Status, conditio, dignitas.
- Persona honestior.* Nobilis, illustris.
- Persona honestioris loci.* Illustris, nobilis, honore insignis.
- Persona humilioris loci.* Ignobilis, plebeius.
- Persona humilis.* Plebeius, ignobilis.
- Persona inferior.* Ignobilis, plebeius.
- Persona inferioris loci.* Ignobilis, plebeius.
- Persona maior.* Nobilis, illustris.
- Persona maioris loci.* Nobilis, illustris.
- Persona mediocris vel mediocrior.* Homo liber, pauper ac infimus respectu divitum ac potentum.
- Persona minor.* Homo liber, sed plebeius.
- Persona servilis.* Servus.
- Persona victa.* Plebeius, ignobilis.
- Persona vilior.* Ignobilis, plebeius.
- Persona vilior.* Homo minimæ et infimæ sortis.
- Pertinere.* Consignare, tribuere.
- Perpetualiter.* Perpetuo.
- Pervasio.* Iniusta usurpatio, invasio.
- Pervasor.* Criminosus, reus, scelestus.
- Perventus.* Preveniens, præsens.
- Perventus.* Commissus, patrat.
- Picea.* Arbor picem fundens, a qua nomen sumsit.

- Pietas.* Honorarius titulus regum.
- Pignorare.* Prædari, alterius agros incursare.
- Pignorare.* Pignori dare, capere. De *pignoris*, *pignorandi*, et *pignoratoris* vocibus tractat Budæus annot. prioribus in Pandectas.
- Placite.* Sponte, libenter.
- Placitum.* Convētio, pactum.
- Placitum.* Lis intentata.
- Placitum divisionis.* Limes, terminus legitimus, partium consensu vel iudicis sententia constitutus.
- Plagiare.* Per circumventionem de servitio domini abstrahere, ait Lex Salic. Tit. XLI. §. 2. Liberum hominem aut alienum mancipium solo malo vendere, emere, donare, celare.
- Plasmatio.* Plasma, figmentum, creatura.
- Pleniter.* Plene, omnino.
- Plurior.* Comparat non vocis *plus*, ut censet Dufresnius, sed *plure* pro *plus*, quo utitur Plautus in Cæco, seu Prædonibus.
- Polipticum* vel *Polyptychus.* Liber commentarius in quo describebantur chartæ donationum emptionumve, et acta quævis publica vel domestica: tum et res annonaria vel civilis, et ecclesiarum, vel privatarum personarum bona etiam nomine censentur libri censuales, in quibus descripti quotquot censuales ac tributarii erant, ipsaque soluti ratio exarata.
- Pomarium.* Hortus arboribus fructiferis constitutus, ager ubi poma nascuntur.
- Sub pœnitentia persistere.* Pœnæ subiacere. Nam

penitentia quibusdam mediæ ætatis scriptoribus absolute pro *pena* dicitur.

Ponderositas. Hernia. *Ponderosus* enim est qui hernia laborat. (Levit. XXI. 18. 20.)

Ponderosus. Qui hernia laborat. Hisp. Codd. *perperam* reddunt *corcobado*.

Populus Dei. Ditio, regnum christiani principis, plebs christiana.

Possessio. Territorium. Aliqui Hisp. Codd. reddunt *villa, isla*.

In postmodum. In posterum, deinceps.

Potens. Nobilis, dominus, primas.

Potentialiter. Ex auctoritate.

Potestas, Regia potestas. Rex, Princeps.

Potio. Venenum. Codd. Hisp. reddunt *yerbas*.

Inde *potionatus*, veneno sublatus: et *impotionare*, veneno propinato extinguere, unde Hispani *emponzoñar*, sicut a *potione, ponzoña*.

Præceptio. Charta regia.

Præpositus. Minor iudex qui in pagis et minoribus oppidis res domini aut regis curat.

Prærogare. Præstare.

Præsentare. Sistere aliquem.

Præsentialiter. Coram.

Præstare. Permittere.

Præstare. Commodare.

Præstitum. Præstatio, tributum quod domino præstatur.

Præstus. Paratus, præsens.

Præsumere. Contra ius sumere.

Præsumere. Aliquid contra ius moliri.

- Præsumptio.* Usurpatio, actio iniusta, crimen, insolentia, temeritas.
- Præsumptiosus.* Qui aliquid contra ius audet.
- Præsumptive.* Iniuste, arroganter.
- Præsumptivo modo vel more.* Vi, iniuste.
- Præsumptivus.* Iniustus, violentus.
- Præsumptor.* Qui aliquid contra ius molitur.
- Præsumptuose.* Iniuste, arroganter.
- Præsumptuosus.* Qui aliquid contra ius molitur vel audet committere.
- Prævaricare.* Usurpare, invadere, vi aut iniuste tollere.
- Præventus.* Convictus.
- Pragma.* Opus, res, actio: item lis, negotium, causa, sententia, statutum.
- Pragmaticus.* Causidicus.
- Precaria, seu Precaria epistola.* Charta qua quis prædium sub annuo censu ad vitam utendum accipit, illud *precario* possessurus. Latiori etiam sensu dicitur charta, qua ad vitam sibi aliquis usum fructum earum possessionum, vel etiam aliarum, quas alicui ecclesiæ concessit, retinet, vel illi concedunt recipientes.
- Pretiare.* Pretium rei cuiquam imponere.
- Primates palatii.* Proceres, qui in aula regia primum obtinebant locum.
- Principalis.* Ad principem pertinens, quod proprium est principis.
- Privare.* Abiicere, respuere.
- Probabiliter.* Recte, ut par est.
- Procurator loci.* Qui res alicuius populi agit.

- Prodesfacere.* Prodesse, aptum, utilem esse.
Professio. Confessio rei coram iudice.
Profligare. Colligere, acquirere.
Profligatio. Exactio, collectio.
Profuturus. Futurus.
Proles. In plur. num. *flii*.
Propinquitas sanguinis. Consanguinei.
Proprietas. Possessio, fundus, bona comparata,
 vel quæ ex successione parentum alicui obve-
 niunt.

Propulsare. Ostendere, probare, conficere.

Proselytus. Advena, adventitius.

Provincialis. Indigena, provinciæ incola.

Proximus. Affinis, consanguineus.

Publicare. Apud iudicem sistere.

Pugnus. Plaga pugno inflictæ.

Pulletrum. Pullus equinus.

Purificationis unda. Baptismus.

Q.

Questionari, Questionare. Torquere.

Querela. Actio.

Querelare. Queri: item accusare in iudicio, no-
 men deferre, diem dicere.

Quingentenarius. Qui præst quingentis militibus.

Quinquagenalis. Quinquagenarius.

Quinquagenarius. Qui quinquaginta militibus
 præerat.

R.

- Reformare.* Reddere, restituere, reparare.
Regimonium. Regnum, regis ditio.
Religio. Gradus, dignitas in ecclesiastica hyerarchia.
Religio, Religionis ordo. Vita seu professio monastica.
Religiositas. Clerus, virorum ecclesiasticorum cœtus, multitudo.
Religiosus. Divino cultui mancipatus, monasticis votis adstrictus.
Religiosus. Vir ecclesiasticus.
Renatus. Baptizatus.
Repedare. Redire.
Rescula. Res parvi momenti.
Resolutus. Solutus, effrœnis.
Resultare. Repugnare, obsistere.
Romani. A Gothis dicti veteres provinciarum Hispaniæ incolæ, qui Romanis olim paruerant; ut a gentibus distinguerentur, qui eas invaserant.

Redimere se ab aliquo. Eum pretio dato corrumpere, in suas partes allicere.

Redemptio. Subornatio. V. *Redimere*

S.

Saio. Regis ac magistratus minister, ad eius iussa exequenda paratus. GLOSÆ veteres *saionem*

tortorem interpretantur, quod nobis etiam nunc in usu est, qui vocamus *Sayon* spiculatorem seu carnificem.

Salvare. Tueri, salvum et incolumen servare, præstare.

Salvatio. Salus.

Sanctimonialis. Femina aut virgo Deo dicata.

Sarracinator. Hisp. Codd. *Sarracin.* *Sarracinatorem* non esse *Sarracenum* id est, Muhamedanum, vel inde colligitur, quod leges istæ latæ sint, antequam Muhamedani Hispaniæ provincias occupassent: forte a Sar-kind, danice aut a Scharf-kind germanice tortoris filius, *hijo del verdugo*, et alia prolatione danice Særkin peierator, periurus.

Scandalum. Bellum, dissidium, iurgium.

Sceliqua. Siliqua, nomen minimi ponderis. Prisciano est tertia pars oboli, S. Isidoro vigesima quarta pars solidi.

Scrama. Teli vel spathæ latioris genus.

Scriptura. Charta, scheda, litis instrumentum.

Scriptura falsa. Scriptum corruptum, charta conficta, fraudulenter supposita. Inde *litterarum falsarius*, item *falsificare*, *falsigraphus*, *falsigraphia*, etc.

Secare. Metere. Inde mutata *c* in *g*, dictum est *Segare*, cuius exempla affert Dufrens. in GLOSS.

Hinc his. *Segar*.

Sedes. Locus, ditio.

Seliqua. *Siliqua.* V. *Sceliqua*.

Senior vel *Sennior.* Dominus. Hinc Hisp. *Señor*.

Sequestrare. Separare.

Sequestratim. Separatim.

Serenissimus. Titulus, quo imperatores et reges ornabantur.

Serenitas. Titulus honorarius imperatorum et regum.

Servi dominici. Qui iussu regis milites in hostem exire compellunt. Hisp. Codd. *Los mandaderos, mandadores, o mandados del Sennor. Los sirvientes, servientes, o serventes del Sennor.* Dicebantur etiam *compulsores exercitus.*

Servus ecclesiæ. Mancipium ad ecclesiam pertinens, eique ita addictum, ut ab ea recedere non liceret. Distinguuntur hi *servi a libertis vel liberis* addictis etiam ecclesiæ servitio, qui *ecclesiastici viri* aut *homines* vocabantur.

Servus fisci seu fiscalis. Qui ad fiscum, regem vel dominum spectabat. Hic aulæ Regiæ officiis honorari poterat; eius etiam sacramentis adhibebatur fides.

Seteni vel septeni. Septem.

Siclus. Monetæ species apud septentrionales populos, et quasdam Hispaniæ gentes.

Simultas. Simulatio, fraus.

Sociare fisco. Confiscare. Formula est vulgatissima.

Solidus vel Solidus aureus. Nummus aureus, vel argenteus, cuius taxatio non una ubique et semper fuit.

Sordens. Sordidus, sordibus inquinatus.

Sors vel Sors gotica. Gothis erat agrorum pars,

quæ in debellatis provinciis, tum victoribus, tum antiquis possessoribus sortito evenerat.

Sospitas. Incolumitas, salus.

Spatha. Ensis, maior gladius, ex utraque parte acutus. Veterum Gallorum propria fuit, a quibus eam acceperunt Romani.

Sponsare. Sponsalia contrahere, uxorem dari.

Subcelare. Abscondere, tegere.

Subgitare. Conculcare, subagitare.

Sublimitatio. Amplitudo, sublimitas.

Sublimitas. Titulus honoris regum. Tribuebatur interdum præfectis prætorii, et episcopis.

Substantia. Alimentum.

Succedere. Accedere.

Suffectus, us. Opus, officium; non qui pro alio substituitur, ut innuere videtur Dufresnius.

Superstis. Superstes.

Supprestes. Superstes.

Supprestis. Superstes.

T.

Taopasus, vel Tauposas. (Hisp. Codd. *Vizco* o *toposo*.) Cæcutiens videtur ducta vox a lat. *talpa*, animali noto, quod visu carere dicitur.

Telonarius. Portitor, telonei exactor, ad quem teloneum pertinet.

Temeranter. Temere, imprudenter.

Temptare. Transgredi, tentare.

Terra culturae. Ager qui colitur et aratur, vel

coli potest. Dicebatur etiam *terra cultibilis*, et *cultiva*.

Tertia. Pars reddituum episcopis assignata, cuius ratione ecclesiarum reparationi tenebantur.

Tertiæ Romanorum. Cod. Legion. et Lind. non *terras*, ut Cod. noster, sed *tertias Romanorum* habent. Tertiæ fundorum partes, quas Gothi in debellatis Romani Imperii provinciis, devictis earum incolis relinquere, duabus residuis sibi usurpatis, quas *sortes goticas* vocat hæc lex, quoniam sorte eiusmodi agri inter victores dividebantur. (V. *Sors*.)

Testificare. Testificari.

Testimonium. Facultas comparendi coram iudice ad testimonium præbendum.

Thiufada, *thiuphada*, *tyuphadia*, vel *thiuphadia*. Provincia thiuphadi; tum etiam officium, dignitas.

Tiumfadus, *tiufadus*, *thiuphadus*. Apud Gothos, more ab omnibus populis germanicis recepto, duplicem personam sustinuit, militarem, et civilem, iudicis in pace, decurionis in bello. In aula Regum Gothicorum Hispaniæ, primus erat post *duces*, *comites* et *gardingos*, cui civilis administratio commissa fuit, tum et concessa licentia in quibusdam negotiis criminalibus iudicandi. Præpositus erat militaris inferioris ordinis, qui provinciales suos, regios subditos ex sua *thiuphadia* ad hostem exire compellebat. Unde Verelius in indice *thiuphadum* vocat,

qui turmam quampiam vel cohortem rusticorum in arma convocat et dirigit.

Tonsura. Capillorum inciso et spoliatio in coronæ formam.

Tranquillitas. Titulus honoris imperatorum.

Transcendere. Transgredi.

Tremissis. Triens, tertia pars assis.

Tribunus. Inter Gothos magistratus comite inferior, seu comitis vicarius.

Tricennalis annositas. Tricennium.

Triplatio. Triplicatio, in triplum auctio.

Triumphaliter. Vincendo, hostem superando, triumphum agendo.

Tuitio. Tutela, for.

Turpare. Mutilare, lædere.

V.

Vegetare. Fovere.

Venalitas. Corruptio, venditio.

Vervix. Vervex.

Vestis laicalis. Hoc in loco vestis religiosa: forsitan oscitantia librarii accidit, ut vox *laicalis* inscriberetur pro *religiosa* aut *sanctimonialis* ut habent aliqui codices.

Vestis sanctimonialis. Professio monastica.

Vicarius. Qui in pagis et minoribus oppidis comitis aut alterius iudicis partes exsequitur. Eius iurisdictio erat tantum in levioribus causis.

Vigosus vel *Wigosus*. Hisp. Codd. *vizco*, *visgo*,
lisgo.

Vires. Virilia.

Virtus. Vis hostilis, copia.

Pro vita sua non pertimescere. A poena mortis im-
munem esse.

Votive. Sponte, ex voto, optabiliter.

U.

Usque hactenus. Hucusque.

Usque hic. Hucusque.

Usuatus. Qui in usu est.

W.

Wardia. Custodia. V. *Guardia*.

Z.

Zava. Vestis militaris, lana vel gossipio farta, et
acu stipata.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

Wagon, see Wagon, High, Old, also, also.

INDEX

LIBRORUM AC TITULORUM QUI IN FORO

IUDICUM CONTINENTUR.

	<u>Páginas</u>
Real Orden.	V
Informe de la Academia de Ciencias Mo- rales y Políticas.	VI
Abreviaturas usadas en las notas.	XII
Advertencia.	XIII

PRIMUS TITULUS.

DE ELECTIONE PRINCIPUM ET DE COMMUNIONE
EORUM QUALITER IUSTE IUDICENT VEL DE ULTORE
NEQUITER IUDICANTIUM.

LIBER I.

DE INSTRUMENTIS LEGALIBUS.

I. Titulus. <i>De legislatore.</i>	37
II. <i>De lege.</i>	41
	44

LIBER II.

DE NEGOTIIS CAUSARUM.

I. Titulus. <i>De iudicibus et iudicatis.</i> . . .	45
II. <i>De negotiorum exordiis.</i>	95
III. <i>De mandatoribus et mandatis.</i>	108
IV. <i>De testibus et testimoniis.</i>	117
V. <i>De scripturis valituris et infirmandis, ac defunctorum voluntatibus concribendis.</i>	134

LIBER III.

DE ORDINE CONUGALI.

I. Titulus. <i>De dispositionibus nuptiarum.</i> . .	152
II. <i>De nuptiis illicitis.</i>	164
III. <i>De raptu virginum vel viduarum.</i> . . .	171
IV. <i>De adulteriis.</i>	180
V. <i>De incestis, et apostatis atque masculino rum concubitoribus.</i>	196
VI. <i>De divortiis nuptiarum, et discidio spon- sorum.</i>	207

LIBER IV.

DE ORIGINE NATURALI.

I. Titulus. <i>De gradibus.</i>	213
II. <i>De succesionibus.</i>	218

III. <i>De pupillis et de eorum tutoribus.</i>	240
IV. <i>De expositis infantibus.</i>	246
V. <i>De naturalibus bonis.</i>	248

LIBER V.

DE TRANSACTIONIBUS.

I. Titulus. <i>De ecclesiasticis rebus.</i>	257
II. <i>De donationibus generalibus.</i>	270
III. <i>De patronorum donationibus.</i>	277
IV. <i>De commutationibus et venditionibus.</i>	280
V. <i>De commendatis et commodatis.</i>	298
VI. <i>De pignoribus et debitis.</i>	306
VII. <i>De libertatibus et libertis.</i>	311

LIBER VI.

DE SCELERIBUS ET TORMENTIS.

I. Titulus. <i>De accusatoribus criminorum.</i>	329
II. <i>De maleficis et consulentibus eos, atque de veneficis.</i>	341
III. <i>De excusantibus hominum partus.</i>	346
IV. <i>De contumelo, vulnere, et debilitatione hominum.</i>	351
V. <i>De cæde et morte hominum.</i>	364

LIBER VII.

DE FURTIS ET FALLACIIS.

I. Titulus. <i>De indicibus furti.</i>	385
II. <i>De furibus et furtis.</i>	389

III. <i>De usurpatoribus et plagiatoribus man-</i> <i>cipiorum.</i>	405
IV. <i>De custodia et sententia damnatorum.</i>	409
V. <i>De falsariis scripturarum.</i>	414
VI. <i>De falsariis metallorum.</i>	425

LIBER VIII.

DE ILLATIS VIOLENTIIS ET DAMNIS.

I. Titulus. <i>De invasionibus et direptionibus.</i>	429
II. <i>De incendiis et incensoribus.</i>	440
III. <i>De damnis arborum, hortorum vel fru-</i> <i>gum quarumcumque.</i>	444
IV. <i>De damnis animalium vel diversarum</i> <i>rerum.</i>	458
V. <i>De pascendis porcis et animalibus denun-</i> <i>tiandis errantibus.</i>	481
VI. <i>De apibus et earum damnis.</i>	487

LIBER IX.

DE FUGITIVIS ET DE REFUGIENTIBUS.

I. Titulus. <i>De fugitivis et occultatoribus fu-</i> <i>gamque præbentibus.</i>	489
II. <i>De his qui ad bellum non vadunt, aut de</i> <i>bello refugiunt.</i>	512
III. <i>De his qui ad ecclesiam confugiunt.</i>	530

LIBER X.

DE DIVISIONIBUS ET ANNORUM TEMPORIBUS ATQUE
LIMITIBUS.

- I. Titulus. *De divisionibus et terris ad placitum datis.* 533
 II. *De quinquagenarii et tricennalis temporis intentione.* 548
 III. *De terminis et limitibus.* 555

LIBER XI.

DE ÆGROTIS ATQUE MORTUIS ET TRANSMARINIS
NEGOTIATORIBUS.

- I. Titulus. *De medicis et de ægrotis.* 560
 II. *De inquietudine sepulcrorum.* 564
 III. *De transmarinis negotiatoribus.* 565

LIBER XII.

DE REMOVENDIS PRESSURIS, ET OMNIUM HÆRETICORUM
OMNIMODO SECTIS EXTINGTIS.

- I. Titulus. *De temperando iudicio et removenda pressura.* 568
 II. *De omnium hæreticorum atque iudæorum cunctis erroribus amputatis.* 571

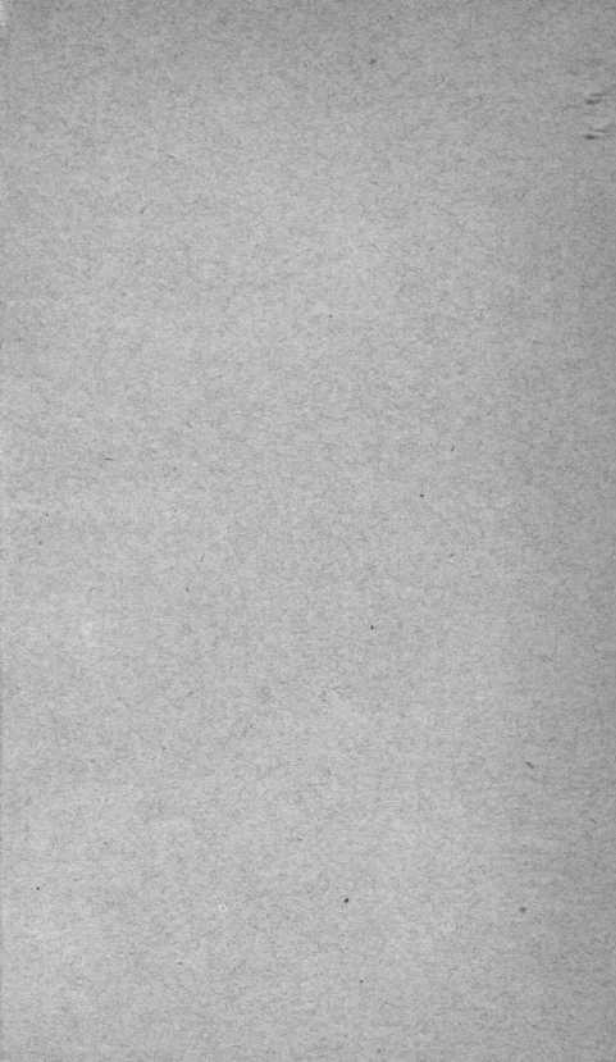
- III. *De novellis legibus iudæorum quo et vetera confirmantur et nova adiecta sunt.* . . . 602
- Glossarium vocum barbararum et exoticarum quæ in libro iudicæ continentur.* . . . 653

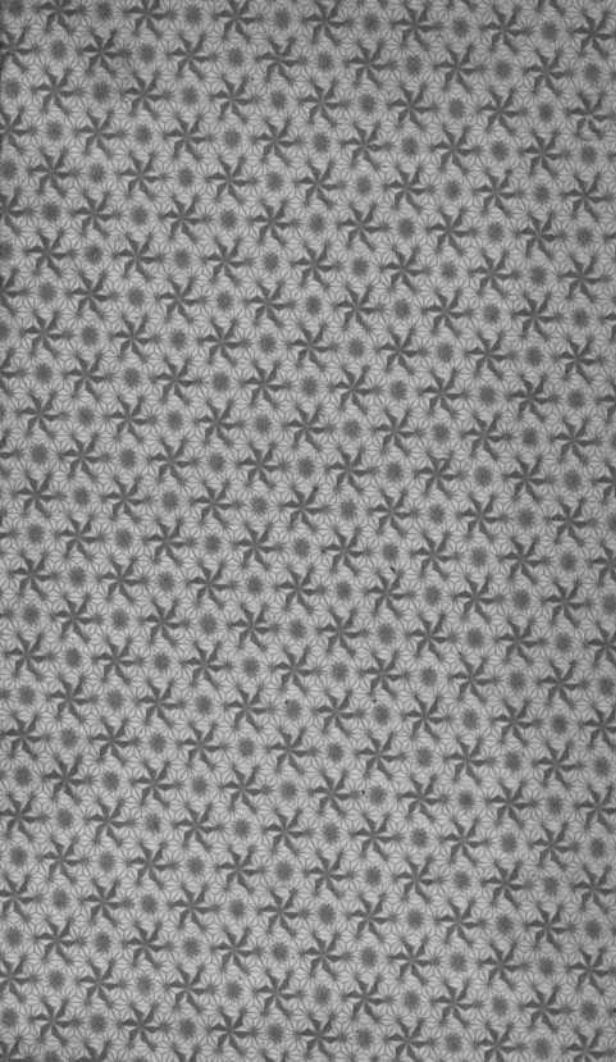

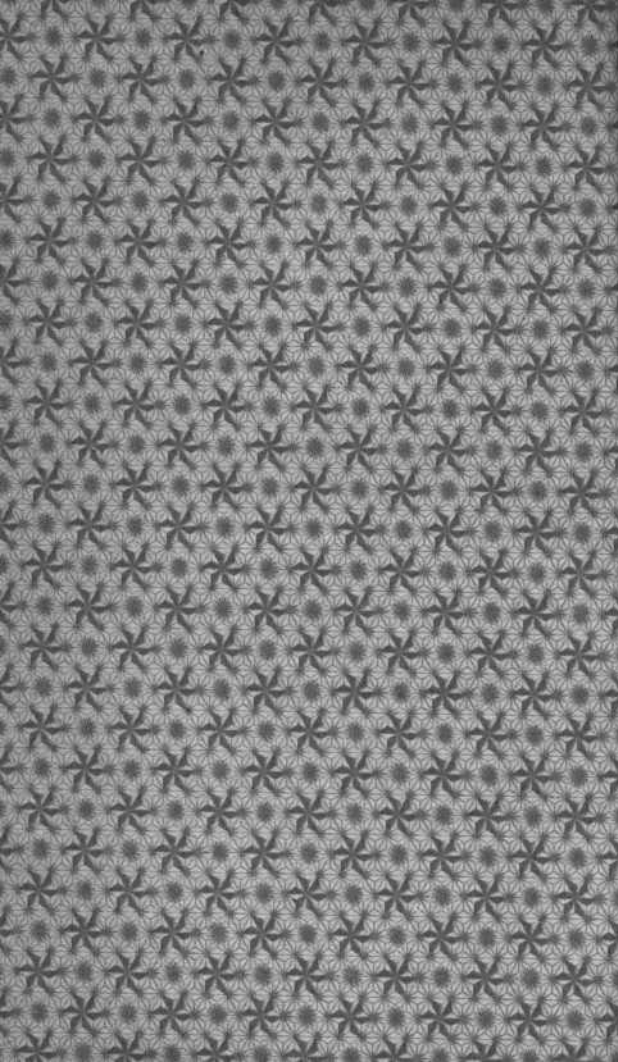
paginae

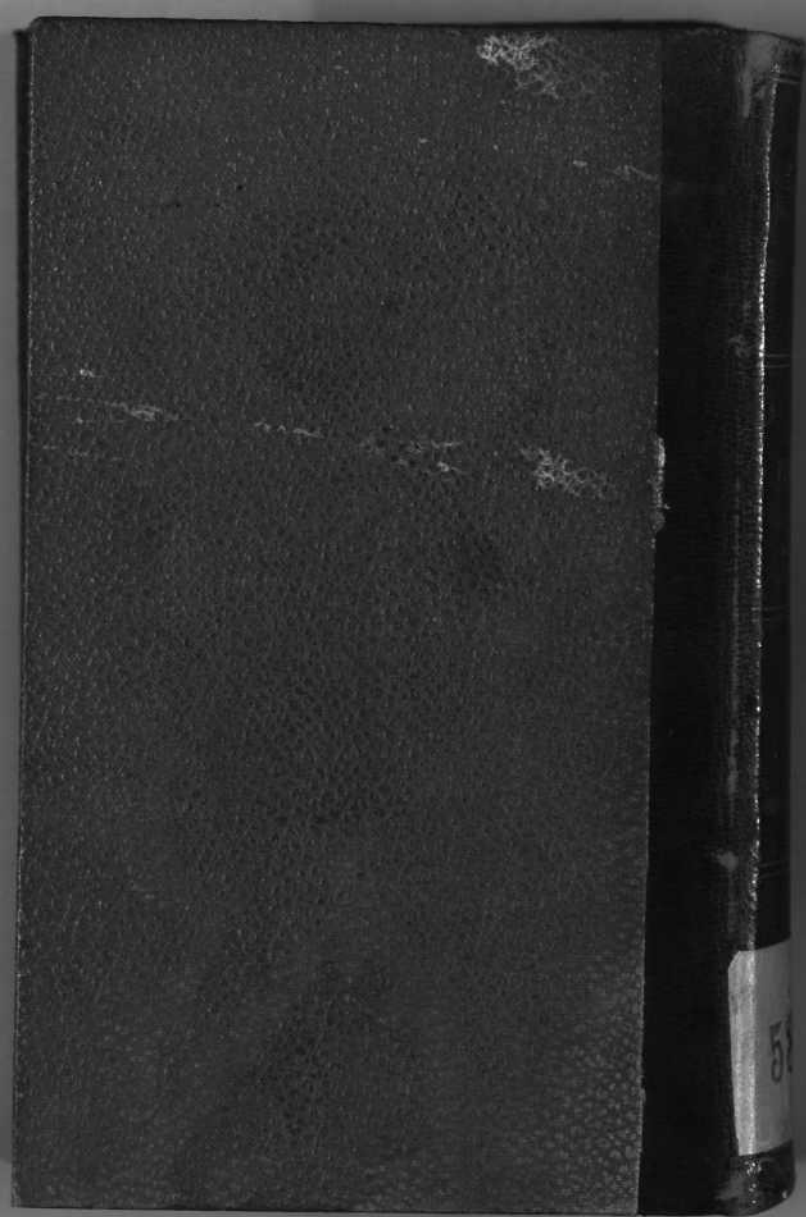
III. De novellis scriptis veterum quo et se-	
larum monumentis et non obiecta sunt.	602
Etiamque veterum scripturarum et notarum	
quae in libro veterum monumentis.	603

FUERO JUZCO

5828